

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Miran KRAMAR

VZREJA PASEMSKIH KUNCEV ZA RAZSTAVE

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Miran KRAMAR

VZREJA PASEMSKIH KUNCEV ZA RAZSTAVE

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

BREEDING OF PUREBRED SHOW RABBITS

GRADUATION THESIS
Higher professional studies

Ljubljana, 2013

Diplomsko delo je zaključek visokošolskega strokovnega študija zootehnike. Delo je bilo opravljeno na Katedri za prehrano Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Podatke smo zbrali pri rejcih pasemskih kuncev v Sloveniji.

Študijska komisija Oddelka za zootehniko je za mentorico diplomskega dela imenovala viš. pred. mag. Ajdo Kermauner.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: doc. dr. Silvester ŽGUR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Članica: viš. pred. mag. Ajda KERMAUNER
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: doc. dr. Dušan TERČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svojega diplomskega dela v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je delo, ki sem ga oddal v elektronski obliki, identično tiskani verziji.

Miran KRAMAR

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Vs
DK	UDK 636.92(043.2)=163.6
KG	kunci/vzreja/pasemski kunci/razstave/vprašalniki/Slovenija
KK	AGRIS L01/5600
AV	KRAMAR, Miran
SA	KERMAUNER, Ajda (mentor)
KZ	SI - 1230 Domžale, Groblje 3
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI	2013
IN	VZREJA PASEMSKIH KUNCEV ZA RAZSTAVE
TD	Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP	X, 58 str., 18 pregl., 31 sl., 6 pril., 32 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AL	Pripravili smo anketni vprašalnik, s katerim smo pridobili statistične podatke o reji, odbiri ali selekciji ter razstavljanju pasemskih kuncev. Podatke smo pridobili pri slovenskih rejcih na različnih vrstah razstav ter skupno analizirali 70 vprašalnikov. Največ rejcev redi srednje pasme (55,7 %) in velike pasme (54,3 %), male pasme redi 27,1 % rejcev, pritlikave 21,4 % rejcev, 20 % rejcev redi pasme s specifičnim krznom. Najbolj zastopana pasme so ovnač (30 % rejcev), orjak (20 % rejcev) in orjaški lisec (15,7 % rejcev). Največ rejcev (30 %) redi eno pasmo kuncev, 10 % rejcev pa celo 6 pasem. Da bi rejci vzredili razstavne kunce, jih največ začne samice pripuščati decembra (35,8 %) in januarja (25,3 %). Samice kotijo v povprečju 2-3-krat letno, mladiče odstavijo po 2. mesecu starosti. Kunko vzame iz boksa 41,8 % rejcev, 58,2 % rejcev pa mladiče. Plemenske samce in samice rejec v povprečju zamenja vsake tri leta. Samica v povprečju skoti 7 mladičev, od tega jih 6 vzredi. Pogin v reji je v povprečju 6,1 %, večina rejcev (78,3 %) uporablja preventivne metode za zaščito pred boleznimi. Odbira in osamitev kuncev za razstavo se začne pri tretjem mesecu starosti. Rejci so pri odbiri najbolj pozorni na obliko glave in telesno maso kunca. Napaka »podbradek« delajo rejcem največ preglavic, nanjo je zelo pozornih kar 88,6 % rejcev, 65,7 % rejcev pa tudi na napake v skeletu. Napake najpogosteje odpravljajo s strogo selekcijo kuncev in nabavo novih živali. Samca za osvežitev reje najpogosteje kupi 63,8 % rejcev, 11,6 % rejcev samico, 24,6 % rejcev pa kupuje oba spola. Največ rejcev (55,9 %) kupuje živali na razstavah, le 13 % rejcev na sejmi, najbolj so pozorni na pasemski videz živali. Največ (37,3 %) rejcev razstavlja kunce pri starosti 12 mesecev. Z nego kunca pred razstavo največ (31,2 %) rejcev začne 2 meseca prej, 51,5 % rejcev nato živali tudi enkrat tedensko neguje. Povprečno 36 % razstavljenih živali rejci prodajo. Večina rejcev (94,3 %) sodeluje na društvenih razstavah, 68,6 % na državnih razstavah. Z delom matičarjev je zadovoljnih 93 % rejcev, največ rejcev (39,9 %) je s sodniškimi ocenami svojih kuncev precej zadovoljnih (ocena 4), ravno tako je največ (53 %) rejcev precej zadovoljnih z delom sodnikov (ocena 4).

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Vs
 DC UDC 636.92(043.2)=163.6
 CX rabbits/breeding/purebred show rabbits/questionnaires/Slovenia
 CC AGRIS L01/5600
 AU KRAMAR, Miran
 AA KERMAUNER, Ajda (supervisor)
 PP SI- 1230 Domžale, Groblje 3
 PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Animal Science
 PY 2013
 TI BREEDING OF PUREBRED SHOW RABBITS
 DT Graduation Thesis (Higher professional studies)
 NO X, 58 p., 18 tab., 31 fig., 6 ann., 32 ref.
 LA sl
 AL sl/en
 AB We have prepared a pole questionnaire in order to get statistics data about rabbit breeding and selection of purebred show rabbits. 70 questionnaires from different Slovenian breeders who have participated in various Slovene rabbit shows have been analysed. The largest number of breeders breed medium (55.7 %) and large (54.3 %) breeds, 27.1 % keep small breeds, 21.4 % dwarf breeds and the smallest number (20 %) keep fur breeds. The most common rabbit breeds are lops (30 % of breeders), giant (20 % of breeders) and checkered giant (giant papillon) (15.7 % of breeders). Most breeders (30 %) raise one rabbit breed, 10 % of breeders breed even 6 breeds. To get young rabbits for exhibition, most breeders mate the does in December (35.8 %) and in January (25.3 %). On average, does have 2-3 litters per year. Kits are weaned after 2 months of age. Does from a cage take 41.8 % of breeders and 58.2 % take the kits. The breeding bucks and does are replaced on average every 3 years. Litter size is on average 7 kits at birth and 6 at weaning. The average mortality is 6.1 %. Most of breeders (78.3 %) use preventive methods to protect rabbits from diseases. The selection and isolation of young show rabbits start at 3rd month of their age. The most important selection parameters are shape of a head and body mass. The most problematic fault is a double chin or a dewlap, 88.6 % of breeders pay attention to it. 65.7 % of breeders are mindful also about skeletal defects. These faults are removed or suppressed mainly by a rabbit selection and at purchase of new rabbits. To refresh breeding, 63.8 % of breeders buy a buck, 11.6 % of them buy a doe and 24.6% buy rabbits of both genders. Most breeders (55.9 %) are buying rabbits on shows, only 13 % of them on fairs; but rabbit breed appearance is most important to both of them. The majority of breeders (37.3%) exhibit their rabbits at the age of 12 months. 31.2 % of breeders start to prepare their rabbits for shows two months earlier, 51.5 % check and care their rabbits once a week. 36 % of exhibited animals are sold. Most breeders (94.3 %) participate in club shows, 68.6 % of them in state shows. 93 % of breeders are satisfied with the work of registrars, most breeders (39.9 %) are quite satisfied with the evaluation of their rabbits (mark 4) and 53 % of breeders are quite satisfied with the work of judges.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
Key words documentation (KWD)	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	VIII
Kazalo prilog	IX
1 UVOD.....	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 PASME	2
2.1.1 Velike pasme	2
2.1.2 Srednje pasme	2
2.1.3 Male pasme	3
2.1.4 Pritlikave pasme.....	4
2.1.5 Pasme s specifičnim krznom	4
2.1.6 Izbor pasme oziroma katere kunce naj vzrejamo	6
2.1.7 Nakup pasemskih kuncev.....	7
2.2 ODBIRA PLEMENJAKOV	8
2.2.1 Izbira samca	9
2.2.2 Izbira samice	10
2.2.3 Poskusno parjenje.....	11
2.3 ODBIRA ŽIVALI IN OSAMITEV	11
2.4 PLODNOST	12
2.4.1 Vpliv prehrane na plodnost	12
2.4.2 Genetski vpliv na plodnost	12
2.4.3 Vpliv starosti kuncev na plodnost	12
2.4.4 Ostali dejavniki, ki vplivajo na plodnost	12
2.4.5 Plodnost posameznih pasem	13
2.4.6 Brejost in kontrola brejosti	13
2.4.7 Kotitev.....	14
2.4.8 Odstavljanje mladičev	15
2.5 NAČINI REJE IN NAMESTITVE	17
2.5.1 Standardne mere kunčnikov	17

2.5.2	Dodatna oprema v kunčniku	18
2.5.3	Kotilnik	19
2.6	PREVENTIVNO ZDRAVSTVENO VARSTVO	20
2.7	TETOVIRANJE KUNCEV	21
2.7.1	Pogoji rejca in matičarja	21
2.7.2	Potek tetoviranja in tetovirno orodje.....	21
2.7.3	Pravilno tetoviranje v Sloveniji	23
2.7.4	Vodenje evidence	23
2.7.5	Posebnosti in napake pri tetoviranju	24
2.7.6	Priprava živali na razstavo	24
2.8	DVIGOVANJE IN PRENAŠANJE KUNCEV	28
2.9	TRANSPORT ŽIVALI.....	30
2.10	RAZSTAVE PASEMSKIH KUNCEV	30
2.11	VRSTE RAZSTAV	31
2.11.1	Razstave po Evropi	33
2.12	OCENJEVANJE KUNCEV.....	33
2.12.1	Pravila ocenjevanja	33
2.12.2	Potek ocenjevanja	34
3	METODE DELA.....	38
3.1	VIRI PODATKOV.....	38
3.2	PRIPRAVA ANKETE	38
3.3	IZVEDBA ANKETIRANJA	38
3.4	OBDELAVA PODATKOV	38
4	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	39
4.1	REZULTATI	39
4.1.1	Osnovni podatki o anketirancih	39
4.1.2	Reja pasemskih kuncev	39
4.1.3	Odbira ali selekcija razstavnih pasemskih kuncev	43
4.1.4	Razstavljanje kuncev	45
4.2	RAZPRAVA.....	49
5	SKLEPI.....	53
6	POVZETEK	56
7	VIRI	57
	ZAHVALA.....	
	PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Pregl. 1: Mere kunčjih kletk, predlog nemške zveze gojiteljev kuncev (Klinar, 2012c).....	18
Pregl. 2: Dimenzije kotilnikov (Klinar, 2012c)	19
Pregl. 3: Sedem ocenjevalnih vsebin (Klinar, 2012c)	34
Pregl. 4: Število in delež rejcev, ki redijo posamezno pasmo	39
Pregl. 5: Število pasem, ki jih redijo posamezni rejci	41
Pregl. 6: Število plemenskih samic in samcev ter pasem, ki jih redi povprečen rejec, ter največje in najmanjše število le-teh.....	41
Pregl. 7: Rezultati reje	42
Pregl. 8: Pogin v reji	42
Pregl. 9: Odstavitev mladičev in ukrepi pri boleznih	43
Pregl. 10: Povprečna starost mladičev ob odstavitvi v tednih.....	43
Pregl. 11: Odbira in osamitev kuncev.....	43
Pregl. 12: Napake pri kuncih, na katere so rejci najbolj pozorni.....	44
Pregl. 13: Napake, s katerimi se rejci najpogosteje srečujejo.....	45
Pregl. 14: Nabava živali.....	45
Pregl. 15: Nakup živali in lastnosti, na katere so ob nakupu rejci najbolj pozorni	45
Pregl. 16: Nega pred razstavo.....	46
Pregl. 17: Pogostost nege kuncev pred razstavo.....	46
Pregl. 18: Sodelovanje na razstavah	47

KAZALO SLIK

	str.
Sl. 1: Samica ovnača v sivo-beli barvi (Foto: M. Kramar, 2013).....	2
Sl. 2: Rdeči novozelandec (Foto: U. Daničič, 2007)	3
Sl. 3: Ožganec (Lohkaninchen, 2013)	3
Sl. 4: Hermelin (Foto: U. Daničič, 2007)	4
Sl. 5: Japonski reks (Rex black, 2013)	5
Sl. 6: Angora (Angora blanc aux yeux rouges, 2013)	5
Sl. 7: Satin (Lapin Satin Rouge (Dore), 2013)	6
Sl. 8: Skrbna samica z lepo oblikovanim gnezdrom, brez kotilnika (Foto: M. Kramar, 2013) ...	15
Sl. 9: Kunčniki v več nadstropjih (Foto: M. Kramar, 2013).....	18
Sl. 10: Kunec, ki pije iz plastičnega napajalnika,	19
Sl. 11: Kotilnik, nameščen v kunčniku (Foto: M. Kramar, 2013)	20
Sl. 12: Tetoviranje s tetovirnimi kleščami (Foto: M. Kramar, 2012)	22
Sl. 13: Tetovirne luknjice, že namazane s tetovirno pasto (Foto: M. Kramar, 2012)	22
Sl. 14: Tetovirno orodje (Foto: M. Kramar, 2012)	22
Sl. 15: Tetovirani kunec v Sloveniji, rojen aprila 2012 in tetoviran 29. po vrsti v DGMŽ Brežice (Foto: M. Kramar, 2013).....	23
Sl. 16: Napačno, postrani odtisnjena tetovaža (Foto: M. Kramar, 2012)	24
Sl. 17: Modri dunajčan in navajanje na razstavno držo (Foto: M. Kramar, 2013)	26
Sl. 18: Striženje krempljev (Kryštufek, 1984: 11).....	28
Sl. 19: Prijem kunca pri čiščenju spolovil in striženju krempljev (Foto: M. Kramar, 2012)	28
Sl. 20: Pravilen prijem živali (Foto: M. Kramar, 2013)	29
Sl. 21: Transportni zaboj (Foto: M. Kramar, 2013)	30
Sl. 22: Razstava malih živali v Bjelovarju, Hrvaška (Foto: U. Daničič, 2011).....	32
Sl. 23: Izpolnjen ocenjevalni kartonček ter kartonček za prvaka pasme	35
Sl. 24: Sodnik ocenjevalec pri ocenjevanju, nosač in zapisnikar (Foto: U. Daničič, 2007).....	35
Sl. 25: Delež pasem	41
Sl. 26: Čas pripusta	42
Sl. 27: Pomembnost lastnosti kuncev (ocene od 1-5; 1 najmanj pomembno, 5 najbolj pomembno)	44
Sl. 28: Starost kunca ob razstavljanju.....	46
Sl. 29: Delo matičarja	47
Sl. 30: Zadovoljstvo z oceno kuncev (ocene 1-5; 1- nezadovoljni; 5- zelo zadovoljni)	47
Sl. 31: Zadovoljstvo z delom sodnikov (ocene 1-5; 1- nezadovoljni; 5- zelo zadovoljni).....	48

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik o reji, selekciji in razstavah razstavnih pasemskih kuncev	
Priloga B: Čas pripusta	
Priloga C: Pomembnost lastnosti kuncev pri odbiri	
Priloga D: Starost kunca ob razstavljanju	
Priloga E: Zadovoljstvo z delom matičarja	
Priloga F: Zadovoljstvo z oceno kuncev in delom sodnikov	

1 UVOD

Razstavljanje pasemskih kuncev predstavlja rejcem izziv, saj se morajo vzrejeni kunci s svojimi lastnostmi čim bolj približati lastnostim, ki jih narekuje Slovenski vzornik pasemskih kuncev. Cilj vsakega rejca je, da razstavlja kakovostne živali ter z njimi dosega kar se da dobre rezultate. Pri vzreji kakovostnih živali so rejci odvisni od veliko dejavnikov, ki pa jih je težko uskladiti in vzrejati kunce na visoki ravni kakovosti, saj lahko npr. rejec s samo enim izbranim plemenjakom hitro izgubi dolgoletno delo. Vsak posameznik vzreja kunce na svoj način, kar je pri ljubiteljski reji še posebej zanimivo.

Po mnenju rejcev število razstavljenih živali na različnih razstavah v zadnjih letih nekoliko upada. Eden večjih vzrokov za to je, da je večina rejcev že kar v letih ter vzrejo opuščajo, obenem je v društvih vse manj mladih članov. V delu želimo predstaviti način vzreje razstavnih pasemskih kuncev ter vzrejo približati predvsem mladim bodočim rejcem.

Namen diplomskega dela je s pomočjo anketnega vprašalnika ugotoviti, katere pasme kucev rejci razstavljajo na slovenskih razstavah, opredeliti način vzreje, odbire in priprave kuncev za razstavo ter oceniti samo razstavljanje kuncev.

2 PREGLED OBJAV

2.1 PASME

Kunčje pasme glede na velikost delimo na velike, srednje, male in pritlikave, glede na dolžino krzna pa na normalnodlake, kratkodlake ter dolgodlake (Sekcija za kunčerejo, 2013). Zaradi izredne raznolikosti lahko vedno najdemo pasmo, ki izpolni naše želje in pričakovanja (Grün, 2002).

2.1.1 Velike pasme

Velike pasme so največje pasme kuncev. Njihova minimalna masa mora znašati vsaj 5,5 kg. K velikim pasmam spadajo: orjak, beli orjak, orjaški lisec ter ovnač. Za njih je značilno močno in iztegnjeno telo, ki mora biti pri vseh dolgo vsaj tri širine. Razmerje med višino, širino in dolžino je tako 1:1:4. Izjema so ovnači, pri katerih je bolj poudarjena telesna širina kot dolžina. Dolžina uhljev mora biti v razmerju 1:4 z dolžino telesa (primer: orjak mora biti dolg 66 cm, uhlja pa morata meriti vsaj po 16 cm). Ena izmed značilnosti so tudi močne noge, ki nosijo sprednji del telesa visoko nad tlemi. Pri velikih pasmah je na splošno večji tudi delež kosti in kožuha, zato je klavni izkoristek okoli 50 % (Klinar, 2012c).

Če imamo dovolj prostora, velik hlev oz. velike bokse, potem se brez skrbi odločimo za orjaško pasmo kuncev (Grün, 2002).

Slika 1: Samica ovnača v sivo-beli barvi (Foto: M. Kramar, 2013)

2.1.2 Srednje pasme

Te pasme se najpogosteje pojavljajo v kunčnikih rejcev. Tehtajo od 3,25 do 5,5 kg. Imajo najboljši klavni izkoristek, ki znaša 50-60 % telesne mase. Glavne značilnost za skoraj vse srednje pasme so: rahlo podolgovato, valjasto in močno mesnato telo. Razmerja med višino, širino ter dolžino naj bi bila 1:1:3. Samci morajo imeti značilno široko in mesnato glavo z izraženimi ličnicami, tako da se na videz jasno ločijo od samic. Tudi uhlji naj bi bili masivni, mesnati in na vršičkih lepo zaobljeni.

Nekaj predstavnikov teh pasem, ki se najpogosteje pojavljajo v ljubiteljskih rejah: modri dunajčan, rdeči novozelandec, velika činčila, veliki svetli srebrec, kalifornijec, beli novozelandec, slovenski kunec, tribarvni lisec, japonec, tiringer, alaska, havana ... Srednje pasme so primerne za rejce začetnike (Klinar, 2012c).

Slika 2: Rdeči novozelandec (Foto: U. Daničič, 2007)

2.1.3 Male pasme

To so pasme z idealno težo med 2,25 in 3,25 kg ter telesnimi razmerji (višina, širina, dolžina) 1:1:2. Značilno je kratko, močno zbito telo s širokim hrbtnim predelom. Glava mora biti močna (predvsem pri samcih), vrat pa skoraj neopazen. Uhlji morajo biti mesnati, dobro odlakani in lepo zaobljeni na vršičkih (dolžine 9-10 cm). Živali so precej temperamentne in samci radi označujejo svoj teritorij z urinom. Značilnost teh pasem je tudi, da je prirast v prvih treh mesecih glede na velikost in porabo krme največji, klavni izkoristek pa je v povprečju 60 % telesne mase. Nekaj najbolj značilnih predstavnikov teh pasem: mala činčila, angleški lisec, mali ovnač, mali srebrec, ožganec, holandec, marburški sivec in rus. Prednost malih pasem je, da imajo skromne prostorske zahteve (manjše kletke), imajo dober izkoristek krme ter jih lahko vzrejamo v veliki raznovrstnosti barv. Tako lahko vsak rejec brez težav najde svojo priljubljeno barvo. Predstavniki teh pasem so v Evropi vse bolj razširjeni (Klinar, 2012c). Pasma so precej odporne na bolezni, dobro priraščajo, vendar so slabše plodne (Grün, 2002).

Slika 3: Ožganec (Lohkaninchen, 2013)

2.1.4 Pritlikave pasme

V to skupino pasem spadajo: pritlikavi ovnač, pritlikavi lisec, hermelin ter obarvani pritlikavec. Zadnje čase so najbolj znani kot hišni ljubljenci, saj se vse več ljudi odloča za pritlikave kunce (Klinar, 2012c).

Po stanovanju se lahko prosto gibljejo, paziti je treba le, da ne preglodajo kakšnega električnega kabla. Poleti lahko preživijo nekaj časa tudi na senčnem balkonu, če pa imamo vrt, so lahko zunaj. So primerni hišni ljubljenci za starejše ljudi in otroke, saj igranje z mehkim kožuščkom vpliva na človeka zelo pomirjajoče (Ambrožič, 2001).

Tako imenovani »pritlikavci« se danes pojavljajo in so priznani kar v 46 različnih barvah. Predstavniki pasem so le miniatura barvna različica večjih pasem. Telesna masa pritlikavih kuncev se giblje med 1,5 in 2 kg (pritlikavi ovnač), 1,4 do 1,8 kg (pritlikavi lisci) in 1 do 1,5 kg (hermelin, obarvani pritlikavec). Zaželena telesna razmerja so 1:1:1,5 (višina, širina, dolžina). Telo kunca mora biti kratko in močno zbito, glave obeh spolov pa zelo široke in skoraj okrogle oblike. Glavna značilnost teh pasem so izredno kratki uhlji, ki ne smejo meriti več kot 7 cm (izjema je pritlikavi ovnač). Klavni izkoristek pri »pritlikavcih« je sicer 60 %, vendar se ne uporabljajo za vzrejo mesa, temveč večinoma za hišne ljubljence (Klinar, 2012c).

Vzrejanje pritlikavih pasem je primerno predvsem za rejce, ki nimajo na voljo veliko prostora. Pritlikavi kunci v primerjavi z nekaterimi drugimi hišnimi ljubljenci ne potrebujejo veliko nege (Grün, 2002).

Slika 4: Hermelin (Foto: U. Daničič, 2007)

2.1.5 Pasme s specifičnim krznom

Med te pasme uvrščamo vse pasme (ne glede na velikost), ki nimajo normalno odlakanega kožuha in se že na videz razlikujejo od normalno odlakanih kuncev. Delimo jih na: kratkodlake, dolgodlake in satine.

2.1.5.1 Kratkodlake pasme

Kožuh kratkodlakih pasem je zelo nežen in mehak na dotik, kritna dlaka je bistveno krajša. Kratkodlakost je posledica mutacije. Dlake stojijo navpično, podlanka je zelo gosta. Dlake so na sredini hrbta dolge 17 do 20 mm, pri pritlikavih reksih 14 do 17 mm. Nežne rese enakomerno štrlijo iznad podlanke oz. drugih dlak največ 1 mm. Značilni predstavniki te

skupine so vsi reksi različnih velikosti in v različnih barvnih različicah, ki jih vzrejajo predvsem zaradi krzna. Kratkodlake pasme moramo vzrejati na globokem nastilju, ker imajo slabo odlakanost podplatov, zaradi česar lahko pride do pojava t. i. žuljev, ki kunce zelo motijo, še posebej pri razmnoževalnih aktivnostih (Klinar, 2012c).

Slika 5: Japonski reks (Rex black, 2013)

2.1.5.2 Dolgodlake pasme

Dolžina dlake teh pasem presega dolžino dlak pri normalno odlakanih živalih. Ločimo dve vrsti dolgodlakih kuncev: lisičarje (dolžina dlak je 5-6 cm, resnica okoli 7) in angoro (dolžina dlake je vsaj 6 cm, idealna dolžina pa več kot 8 cm). Obe vrsti vzrejajo v različnih barvah, zadnje čase tudi v pritlikavih različicah, pri katerih pa so dlake nekoliko krajše. Pri angora kuncih mora volna prekrivati celo telo, je mehka kot svila, podlanka in puh sta na odtip volnata. Rese vidno štrlijo iznad drugih dlak. Lisičarji so na otip nekoliko bolj resasti (trši) ter imajo gost in poln kožuh. Dolžina dlak mora biti po celem telesu enaka, ravno tako morajo biti glava in noge normalno odlakane. Lisičarjev ne strižemo. Pasma se vzrejajo predvsem zaradi volne (angora) in krzna (lisičarji). V Sloveniji se ti pasmi pojavljata le v ljubiteljski reji. Dolgodlake pasme moramo vzrejati na mrežah, brez nastilja ter redno krtačiti oz. česati kožuh. Pri angora kuncih je potrebno tudi redno striženje (Klinar, 2012c).

Slika 6: Angora (Angora blanc aux yeux rouges, 2013)

2.1.5.3 Satini (svilnatodlaki kunci)

Satini imajo manjše število dlak na cm² kože. Razredčenost kožuha in struktura dlak mora biti jasno vidna. Satin dlaka ima manjši premer vlaken, iz katerih je sestavljena dlaka, okoli nje je prozoren ovoj. Svilnat lesk mora biti močno opazen, kožuh kunca pa se mora že na pogled svetiti. Na otip mora biti izredno nežen in mehak. Satine uvrščamo med

srednje velike pasme (trenutno jih vzrejamo v 20 priznanih barvah). Začela pa se je tudi selekcija pritlikavih satinov, ki se najpogosteje pojavljajo v rdeči barvi (Klinar, 2012c).

Slika 7: Satin (Lapin Satin Rouge (Dore), 2013)

2.1.6 Izbor pasme oziroma katere kunce naj vzrejamo

Pasme kuncev so plod dolgoletnih vzrej pasemskih kuncev, ki so se skozi časovno obdobje spreminjale. Vsaka pasma ima značilne fiziološke in morfološke lastnosti, ki se prenašajo na potomstvo. Zato odločitev rejca, katero pasmo bo vzrejal, ni lahka. Kunce delimo v posamezne skupine po različnih merilih, kot so telesna masa, dolžina dlake, vrste krzna, obarvanost krzna in drugih lastnostih, ki so značilne za določeno pasmo (Barat, 1989).

Pri izboru pasme imamo pestro izbiro, saj lahko zaradi izredne raznolikosti živali vedno najdemo pasmo, ki bo zadovoljila naše želje in pričakovanja. Vendar je izbira težavna, saj nas lahko vsaka pasma očara s svojimi posebnostmi. Rejec določene pasme ne bi smel izbirati živali le po zunanjem videzu, saj imajo živali različne zahteve in pogoje za rejo. Pomembno je, da rejec ugotovi in izpolni vse poglobitve pogoje za vzrejo, kajti le tako bodo živali pravilno oskrbljene in dajale dobre rezultate. Vse zahteve, pogoji vzreje ter opis pasem so zabeleženi v Slovenskem vzorniku pasemskih kuncev (Klinar in sod., 2004). Splošna določila opisujejo, kakšne so zaželenosti lastnosti, pasemske značilnosti, posebnosti ter pomanjkljivosti določene pasme. Opisane so tudi manjše ali večje napake, zaradi katerih kunce izločijo iz nadaljnjega ocenjevanja. Čeprav Slovenski vzornik pasemskih kuncev opisuje vse zahteve pasme ter podatke o videzu, je vseeno težko izbrati primerno pasmo. Najučinkovitejša pot za ustrezen izbor je obisk rejca ali razstav, ker se pri tem bolje seznanimo s posebnostmi pasme (Grün, 2002).

Objektivni dejavniki, od katerih je odvisna izbira pasme kuncev (Schlölaut in Lange, 1985):

- potreba po prostoru;
- potrebe po krmi;
- poraba časa;
- težavnostna stopnja reje, z enobarvnimi pasmami lažje dosežemo idealni pasemski standard.

2.1.7 Nakup pasemskih kuncev

Mnoge povpraševalce od vzreje pasemskih kuncev odvrnejo že težave pri nabavljanju kuncev. Živali si lahko priskrbijo po različnih poteh, vendar pa ne zagotavlja vsaka enakega uspeha (Barat, 1989).

Najprimernejši čas nakupa živali je poletje ali jesen. Takrat je na voljo veliko mladih živali, vendar jih rejci le majhen del potrebujejo za nadaljnjo rejo (Grün, 2002). Pri nakupu moramo paziti predvsem na zdravstveno stanje živali. Ali so živali zdrave lahko ocenimo po videzu posameznih delov telesa. Zunanja znamenja zdravih živali so: živahne in čiste oči, gladka in svetleča dlaka ter živahnost (Klinar, 2012c). Kunci, ki veselo skačejo po kletkah, so na splošno zdravi. Živahnost in temperament posamezne živali sta odvisna tudi od pasme. Na primer, beli kunci so običajno mirnejši od barvnih (Žumer, 1988). Pri nakupu je dobro vedeti tudi, kakšne so bile sposobnosti prednikov plemenske živali, saj te pogojujejo njene dedne lastnosti (Klinar, 2012c). Nakup novih pasem ali plemenjakov je možen na več načinov.

2.1.7.1 Nakup na razstavah

Na razstavah so predstavljene različne pasme kuncev, predvsem njihovi bolj značilni in najlepši predstavniki (Grün, 2002). Razstave potekajo običajno od septembra pa nekje do januarja naslednjega leta (Klinar, 2004). Zato je najbolj pogost način nakupa pasemskih kuncev ravno na razstavah, saj so kunci ocenjeni, lahko se prepričamo o njihovi kakovosti in zunanjih lastnostih, ne moremo pa predvideti njihovega genotipa. Na razstavah je razstavljeno večje število živali različnih pasem, kar omogoča rejcem oz. bodočim rejcem, da spoznajo pasme, dobijo nasvete gojiteljev ter se za nakup kakšne pasme tudi odločijo. Na vsaki razstavi je možen nakup kataloga, v katerem so podatki o gojiteljih, podatki o živalih, ki so razstavljene, ter morebiti tudi ocena živali. Kunce lahko primerjamo z drugimi živalmi iste pasme, lahko primerjamo njihove ocene, ki jih podelijo sodniki, ter si tako olajšamo delo pri nakupu dobrih živali (Grün, 2002).

Ob nakupu živali na razstavi vedno kupimo kunca, ki ga je ocenil sodnik ocenjevalec. Ocena 95 in več točk dokazuje pasemsko vrednost živali in kupcu zagotavlja kakovostnega predstavnika posamezne pasme (Klinar, 2004).

Razstave so tudi priložnost za druženje, izmenjavo mnenj, izkušenj med gojitelji ali tudi zamenjavo plemenskih živali (Klinar, 2002c). Za bodoče rejce je obisk razstave zelo koristen, saj lahko dobijo veliko uporabnih nasvetov. Po navadi se slovenski rejci odpravljajo tudi na velike razstave v tujino, da si priskrbijo kakšno novo pasmo ali si osvežijo kri v svoji že obstoječi reji. Kot primer, večje razstave potekajo v Nemčiji, kjer je razstavljeno tudi do 30.000 pasemskih kuncev, od tega jih je običajno naprodaj kar polovica. Seveda so cene ravno tako zelo raznolike, odvisno od pasme (od 20 do 250 EUR). Na takšnih razstavah običajno kupimo samce, bolj poredko se rejci odločajo za nakup samic. (Klinar, 2012c).

Takšne razstave običajno obiskujejo rejci iz cele Evrope. Pri nakupu imamo veliko izbiro pasemskih kuncev posamezne pasme. Glede na to, da se na razstavišču zbere ogromno

število rejcev, ki hitijo vsak po svojega izbranca, moramo pohiteti, če hočemo dobiti čim boljše žival, saj je konkurenca zelo velika. Velika gneča je tudi na blagajnah, kjer plačamo kunca. Včasih se zgodi, da predolgo izbiramo živali, pa so vsi naši izbranci že prodani. Boljša možnost je, da iz kataloga izberemo višje ocenjeno žival, se odpravimo k blagajni in žival kupimo. Pri takšnem nakupu nikoli ne vemo, kaj bomo kupili, tako da žival vidimo šele takrat, ko smo jo že plačali. Ocena je lahko odlična, vendar pa ni nujno, da bo žival ustrezala naši reji. Kajti če iščemo kunca, ki nam bi izboljšal na primer lastnosti barve, kupimo pa ravno takšnega, ki nam tega uspeha ne bo nudil, potem ta nakup ni bil uspešen. Mogoče je še najboljši način nakupa takšen, da si rejci med sabo pomagajo tako, da gre eden v vrsto za nakup, drugi si ogleda živali ter s pomočjo mobilnika sporoči slednjemu, katero žival naj kupi. Velikokrat je nakup pasemskih kuncev prepuščen sreči, kar vzbuja strast do ljubiteljske reje ter daje rejcem dodatno voljo pri reji.

2.1.7.2 Nakup na domovih rejcev

Pri nakupu kuncev pri rejcu na domu se lahko prepričamo o kakovosti celotne reje. Po možnosti lahko vidimo starše, sorodnike kupljene živali, predvsem pa se lahko prepričamo o zdravstvenem stanju živali. Lahko se pozanimamo, s čim živali krmijo, da lahko nadaljujemo z enako krmo in se s tem izognemo težavam z neješčnostjo, ki bi se pojavile ob prehodu na novo krmo (Klinar, 2012c). Začetniki, ki se odločijo za takšno obliko nakupa, naj si izberejo izkušenega rejca, saj jim bo pri nakupu bolje svetoval (Barat, 1989).

2.1.7.3 Nakup živali na sejmih

Sejme po navadi organizirajo društva rejcev malih živali v tujini. Živali, ki jih kupujemo na sejmih, praviloma niso primerne za nadaljnjo plemensko rejo (Grün, 2002). Cene živali so običajno nižje kot na razstavah, nimamo pa vpogleda v pasemsko vrednost živali, saj jih niso ocenili sodniki. Velika možnost pa je tudi, da kupimo križance. Sejmi so po navadi organizirani po razstavi sezoni, organizirajo jih v Avstriji in Nemčiji. V Sloveniji sejmi še niso zaživel. Če kupujemo žival na sejmu, je priporočljivo, da s sabo vzamemo strokovnjaka, ki nam bo pomagal izbrati čim boljše žival (Klinar, 2012c).

2.2 ODBIRA PLEMENJAKOV

Kunci so zgodaj zrele živali, ob dobri prehrani lahko dosežejo spolno zrelost že zelo zgodaj, vendar jih takrat še ne smemo uporabljati za razmnoževanje. Živali morajo najprej doseči plemensko zrelost, ki jo, odvisno od pasme in prehrane, dosežejo pri različnih starostih. Plemensko zrelost doseže žival, ko ima 70 % končne telesne mase (Grün, 2002). Ko živali izbiramo za pleme, naj bodo pasemske značilnosti dobro izražene. Posebno je potrebno paziti, da si živali niso v bližnjem krvnem sorodstvu, kunci morajo biti popolnoma zdravi, krepko razviti in živahni (Arko, 1964).

Odbira ali selekcija kuncev se praktično začne že pri nabavi kuncev ali odbiri vzrejenih plemenskih živali. Veliko rejcev se sprašuje, kateri od njihovih kuncev bo pravi za nadaljnjo vzrejo. V praksi se rejci odločajo, da za nadaljnjo rejo pustijo samice lastne vzreje, ki so bile dobro ocenjene na razstavi, nato pa si poiščejo samca za razplod nekje v tujini (Klinar, 2012c).

Dejanska vrednost živali se bo pokazala šele z njenimi potomci oz. z njihovimi ocenami v prihajajočem letu. Kar nekaj lastnosti kuncev se deduje v celoti (križne kosti, anomalije zobovja, napake v barvi) ali pa deloma (kakovost krzna, mlečnost, pasemske značilnosti). Pri izbiri dveh vrhunsko ocenjenih živali žal ne moremo pričakovati, da bomo dobili vrhunske potomce. Poleg genotipa na končni rezultat vplivajo še ostali dejavniki med rastjo in razvojem živali, kot so rejски pogoji, prehrana ter navsezadnje tudi končna priprava na razstavo (Klinar, 2012c).

V ljubiteljski reji kuncev je cilj vsakega rejca sodelovati na razstavah in dosežati čim boljše rezultate, zato je odbira plemenjakov še kako pomemben proces. Sodniki pri ocenjevanju nagradijo ali grajajo določene lastnosti in na koncu podajo oceno o fizičnem videzu živali, na katerem temelji ljubiteljska reja. Rejec mora izbrati žival, ki v celoti ustreza pasemskim predpisom posamezne pasme. Tako se z leti lahko vse bolj približujemo predpisanim standardom določene pasme. Odbira plemenjakov je stalen proces, ki zahteva teoretično znanje in veliko izkušenj. Za nadaljnjo vzrejo lahko puščamo kunce z nekoliko nižjimi ocenami, od 94 do 94,5 točk, vendar jih moramo nato pariti s takimi partnerji, ki nimajo enakih napak kot le-ti. Živali, ki so ocenjene pod 94 točk, naj ne bi puščali za nadaljnjo rejo. Najbolje je, da naprej razmnožujemo živali, ki so bile ocenjene z oceno 96 in več (Klinar, 2012c).

Pri intenzivni reji za meso je odbira usmerjena k čim večji plodnosti, mlečnosti, dobrem prirastu in mesnatosti. Reja pasemskih kuncev (ljubiteljska reja) temelji predvsem na odbiri živali z določenimi pasemskimi lastnostmi, obenem zanemarljivo lastnosti plodnosti, mlečnosti in mesnatosti, ki so v intenzivni reji najbolj pomembne. Seveda mora vsak rejec poznati določene zakonitosti naštetih lastnosti (mlečnost, skrb za mladiče ...), ki jih ravno tako upošteva v ljubiteljski reji (Klinar, 2012c).

Odbira plemenjakov naj bo premišljena, ne prepogosta, posebno če smo prišli do prave kombinacije. Zaupati moramo sodnikom in njihovim ocenam, predvsem pa se moramo zanesti na lastno presojo in ne nazadnje na preizkus plemenjakov v reji (Klinar, 2012c).

2.2.1 Izbira samca

Za uspešno rejo je zelo pomembna izbira samca za razplod. Z enim samcem lahko oplodimo več samic. S tem samec prenaša svoje dobre, pa tudi slabe lastnosti na več potomcev kakor samica, zato je pozornost pri izbiri samca zelo pomembna (Žumer, 1988).

Osnovno pravilo pri izbiri plemenjakov je, da mora biti kunec popolnoma brez napak, ocenjen vsaj s 95 ali več točkami, torej z oceno odlično. Pri ocenjenih pasemskih lastnostih, kot so npr. barva ali temeljna barva, znamenja ..., naj bi dosegali maksimalno število točk. Pri samcih velja, da so precej robustnejši od samic. Običajna sposobnost samcev za normalno reprodukcijo je 4 do 5 let, ampak jih v praksi največkrat uporabljamo le dobro leto. En samec za razplod naj ne bi imel več kot 10 samic. Nov zarod in vzrediteljski uspehi so odvisni ravno od kakovosti samca in njegovih genskih lastnosti. Z enim napačno izbranim samcem lahko naredimo veliko škodo in lahko porabimo več let, da spet pridemo do zelenih rezultatov (Klinar, 2012c).

Klinar (2012c) navaja, da se po njegovih izkušnjah ne bi smeli nikoli zanašati na enega samca, posebej če še ni bil preizkušen v praksi. Tako je ob morebitni osvežitvi krvi pametno obdržati starega, že preizkušenega samca, ki ga lahko še naprej uporabimo za pleme, če prišlek tega ne bo zmožen.

Še boljše je, če imamo možnost reje več samcev in začnemo že v mesecu novembru iskati najboljše kombinacije s samicami. V tujini, predvsem pri t. i. vrhunskih rejcih, gojijo po več plemenjakov. Zagovarjajo tezo, da je samec za razplod najpomembnejši, pa ne zaradi tega, ker bi prispeval v dedni zapis več kot samica (dejansko razmerje je 50:50), ampak zaradi tega, ker običajno gojimo več samic kot samcev in tako en samec oplodi večje število samic. Zato uporabljajo za razplod samce lastne vzreje, saj poznajo njihove prednike, v rejo pa dokupujejo samice (Klinar, 2012c).

Plemenski samci morajo izpolnjevati tudi predpisane okvire telesnih mas, kajti prelahki ali pretežki lahko plodijo slabše ali pa sploh ne. Izbiramo živali, ki imajo močne glave, široko čelo, izražene ličnice, skladne telesne oblike ter so živahnega temperamenta. Po navadi so najbolj uspešni samci, ki jih vidimo urinirati po svoji kletki. S tem dokazujejo svojo živahnost in sposobnost za oploditev. Ravne zadnje in močne prednje noge so ravno tako eden od pogojev. Samci z napakami v telesni obliki in tipu niso primerni za plemensko rabo. Ne glede na velikost, jih ne smemo uporabljati za razplod pred plemensko zrelostjo. Pred nabavo samca moramo obvezno pogledati tudi spolne organe, samci z nepravilno razvitimi modi niso primerni za razplod (Klinar, 2012c).

2.2.2 Izbira samice

Izberemo mlade samice dobrih mater, ki so dokazale nadpovprečno plodnost in vzrejno sposobnost. To pomeni, da so matere izbranih samic dobro skrbele za gnezdo in imele dobro mlečnost, hkrati so bile dobro plodne in odporne. Ker so samice večinoma lastne vzreje, lahko te lastnosti spremljamo skozi več generacij. Samice morajo ravno tako kot samci ustrezati pasemskim predpisom, predvsem v tipu in obliki (Žumer, 1985).

Pri vzreji samic moramo biti posebej pozorni na krmo. Žumer (1985) navaja, da naj bi mlade samice, namenjene podmladku, od 12. tedna starosti dobile odmerjen krmni obrok, s čimer preprečimo, da bi se prezgodaj zamastile, kar neugodno vpliva na kasnejšo plodnost. Mladic nikakor ne smemo prvič pripustiti prepozno, ker se s staranjem večja nevarnost zamastitve. V primerjavi z ostalimi domačimi živalmi kunka nima estričnega ciklusa, torej jo lahko parimo neodvisno od dolžine poporodnega premora. Seveda pa v jesenskih in zimskih mesecih pripravljenost na parjenje upada (Žumer, 1985).

Poleg naštetih lastnosti mora plemenska samica zadostiti tudi pasemskim standardom, da jo uporabimo za nadaljnjo rejo. Tudi vedenjsko naj bi bile samice mirnejše od samcev, saj razdražljivejše samice običajno slabše skrbijo za svoj zarod. Samice so po konstrukciji nekoliko nežnejše od samcev. Določeno pozornost pri izbiri samice moramo nameniti tudi številu seskov, ki jih naj ne bi bilo manj kot 8. Spolna zrelost je odvisna od velikosti pasme. Pariti jih ne smemo pred plemensko zrelostjo. Pravo vrednost plemenske samice bomo ugotovili šele po prvi kotitvi, na podlagi števila mladičev, njene mlečnosti, razvoja potomcev in njihovih pasemskih značilnostih (Klinar, 2012c).

2.2.3 Poskusno parjenje

Vedno je potrebno starševsko kombinacijo preizkusiti s t. i. poskusnim parjenjem. Poskusno parjenje običajno izvedemo v jesenskem ali najkasneje v zgodnjem zimskem času. Tako imamo še možnost, da si poiščemo nove starševske kombinacije, v primeru da nam sedanja kombinacija ni ustrezala. Če bomo kombinacije poizkušali šele v mesecu januarju, februarju ali še kasneje, potem nam ostane premalo časa za vzrejo kakovostnih gnezd, katerih mladiči bodo morali biti pripravljeni na jesenske razstave (Klinar, 2012c).

S poskusnim parjenjem ugotovimo ali se žival, ki smo jo nabavili, ujema oz. dopolnjuje z našimi, predvsem pa preizkusimo njene genetske sposobnosti in prednosti. Do takrat preventivno obdržimo tudi stare, odslužene plemenjake, ki lahko po potrebi še vskočijo v primeru slabih rezultatov poskusnega parjenja. Slednji način odpade pri rejcih, ki gojijo enega samca za razplod vseh samic, v tem primeru je vse prepuščeno naključju in sreči pri odbiri le-tega. S selekcijo in načrtnim parjenjem se lahko določene negativne stvari v reji bistveno izboljšajo. Na primer, če imajo živali v reji slabo krzno, lahko s primerno izbranim plemenskim samcem to lastnost delno izboljšamo že v prvi generaciji (Klinar, 2012c).

2.3 ODBIRA ŽIVALI IN OSAMITEV

Odločitev o namenu in vlogi živali moramo pretehtati že v njihovi zgodnji mladosti, običajno že pri starosti 1 do 2 meseca. Mlade kunce moramo opazovati in nadzorovati, da se potem lažje odločimo, katere bomo vzrejali za razstave in za razplod in katere za klavne živali. Klavne živali bomo seveda krmili bolj intenzivno kot kunce, namenjene razstavam, pri katerih sta nam bolj pomembna kondicija in videz živali (Klinar, 2012c).

Pri odbiri se nekoliko lažje odločamo v reji lisastih pasem, saj glavno vlogo pri odbiri na začetku igra barva in razporeditev lis. Potemtakem nepravilno obarvane živali izločimo že na začetku. Pri kuncih enobarvnih pasem se moramo bolj osredotočiti na pasemske značilnosti oz. predpise vzornika. Zelo pomembno je, da pri odbiri upoštevamo tudi kakovost in lastnosti njihovih staršev. Mladiče, ki jih namenimo razstavam in nadaljnjemu razplodu, moramo obvezno tetovirati. Tako rejci z večjim številom živali veliko lažje s pomočjo števil v uhljih beležijo razvoj mladičev (Klinar, 2012c).

Po navadi mladiče za zakol pustimo v skupinskih kletkah, ločene po spolih. Kunce, namenjene razstavam, pa ločimo oz. osamimo pri starosti 2 meseca. Osamitev pri tej starosti nam omogoča, da se živali razvijajo precej enakomerno, saj imajo enake pogoje za rast in razvoj. Poleg tega se izognemo poškodbam kot so ugrizi in praske, ki bi lahko nastali pri skupinski reji (Klinar, 2012c).

Kunce večkrat jemljemo iz kletk, jih pregledujemo, tehtamo in ugotavljamo njihovo rast in razvoj ter preverjamo neoporečnost spolovil. Rejčeva selekcija se nato nadaljuje vse do razstav. Vmes kunce, ki ne ustrezajo predpisom in nimajo zadovoljivih razmnoževalnih sposobnosti, izločamo.

2.4 PLODNOST

Spolno zrelost kunci dosežejo med 4. in 8. mesecem starosti (odvisno od pasme). Za pripust mora samica doseči 70 % svoje odrasle telesne mase. Za samce je zelo priporočljivo, da jih vključimo v razmnoževalni proces še en mesec pozneje kot samice. Če začnemo pripuščati pred omenjenim časom, se lahko zgodi, da samica ne zaužije dovolj krme in ne doraste. Če pripuščamo prepozno, se samica zamasti, pri čemer je posledično manjše gnezdo (Klinar, 2012c).

2.4.1 Vpliv prehrane na plodnost

Prehrana mora biti prilagojena potrebam vsake živali glede na njen življenjski cikel. Samice, ki so preveč krmljene (zamaščene), so manj plodne kot samice, ki jih krmimo pravilno. Zato je možnost oploditve pri zamaščenih samicah veliko manjša ali pa pride do začasne ali stalne jalovosti. Podobno je pri samcih, ki lahko občasno jalovost doživijo v ekstremno hladnih vremenskih razmerah. Posebej pozorni moramo biti na prehrano v obdobjih premora. Takrat je za samice in njene življenjske potrebe dovolj že osnovna krma (seno) ter dodatek katerekoli sveže krme. Če te nimamo, pa mora k obroku obvezno dobiti rudninsko vitaminski dodatek. Pred načrtovanim ponovnim pripustom po premoru povečamo količino kakovostne krme in tako pozitivno vplivamo na število ovuliranih jajčec (Klinar, 2012c).

2.4.2 Genetski vpliv na plodnost

Plodnost je tesno povezana z genetsko osnovo posameznih pasem, pomembne pa so tudi individualne razlike. Zato ne moremo biti prepričani, da bodo samice iz številčnejših gnezd imele številčnejša gnezda, je pa pri izbiri takšnih samic možnost za to veliko večja (Klinar, 2012c).

2.4.3 Vpliv starosti kuncev na plodnost

S starostjo plodnost samic počasi upada, tako da so gnezda vse manjša. Samice v ljubiteljski reji po navadi uporabljamo nekje do 3. leta starosti, medtem ko dobro plodne samce uporabljamo za razplod brez težav tudi do 5. leta. V praksi se je za najboljšo kombinacijo izkazala paritev starejših samcev (3 leta) in enoletnih samic (Klinar, 2012c).

2.4.4 Ostali dejavniki, ki vplivajo na plodnost

Poleg omenjenih dejavnikov lahko na brejost vplivajo še lažna ali navidezna brejost (posledica tudi preobilnega krmljenja), vitalnost, temperatura okolja, čas osvetlitve, rejski pogoji in morebitno pretiravanje ali izkoriščanje plemenjakov. Pri tem velja izpostaviti, da v ljubiteljski reji samec naj ne bi opravil več kot dva skoka dnevno, samica pa naj ne bi imela več kot pet gnezd letno (Klinar, 2012c).

2.4.5 Plodnost posameznih pasem

Med najbolj plodne pasme spadajo velike in srednje pasme. »Orjaki« skotijo v povprečju okoli osem mladičev, toda velja izpostaviti težave, ki se lahko pojavijo pri paritvah in kotenjih, posebej če so živali prevelike. Posebej izstopajo orjaški lisci, pri katerih število mladičev v gnezdu pogosto presega deset (Klinar, 2012c).

Srednje pasme imajo v gnezdu povprečno 6-8 mladičev, samice so dobre matere, le pri nekaterih pasmah nastajajo določene težave z mlečnostjo. V tem primeru je potrebno mladičem čim prej ponuditi kakovostno krmo (Klinar, 2012c).

Samice malih pasem niso preveč plodne, saj je po navadi v gnezdu 6 mladičev, ki pa jih brez težav tudi vzredijo. Nekatero pasmo (npr. holandec) izstopajo po izredni mlečnosti, tako da so lahko dojilje mladičem velikih pasem (Klinar, 2012c).

Predstavniki pritlikavih pasem so nekoliko zahtevnejši pri parjenjih in tudi same kotitve so posebno pri nežno grajenih samicah težavne, sploh če imajo mladiči močno izrazite ter široke glave. Povprečno število mladičev v gnezdu se giblje okoli 3 živali, le pri pritlikavih ovnačih okoli 5. Težava pri pritlikavih je tudi pojav tako imenovanega »letalnega gena za pritlikavost«, kateremu povprečno podleže okoli 1/3 potomcev, ki niso zmožni preživeti. Ti mladiči so skoraj za polovico manjši od ostalih ter se kotijo staršem, ki imajo gen za pritlikavost. Priporočljivo je za razplod uporabljati nekoliko večje samice (na zgornji meji ali nekoliko težje) ter tipične pritlikave samce. Ta dedni pojav je značilen za vse pasme pritlikavih kuncev (Klinar, 2012c).

Tako lahko opazimo, da z zmanjševanjem velikosti živali plodnost generalno nekoliko upada. Ovnači v vseh kategorijah pasem nekoliko izstopajo (Klinar, 2012c).

2.4.6 Brejost in kontrola brejosti

Po uspešni oploditvi traja brejost pri kunkah 31 dni. Zelo pogosto se zgodi, da že oplojena jajčeca odmrejo v zgodnjem obdobju. Na zgodnje obdobje brejosti vplivata kakovost prehrane in način reje med brejostjo. Zelo pomembno je, da samice v tem obdobju primerno oskrbimo z vsemi hranljivimi snovmi in vitamini. Priporočljivo je, da jih varujemo pred nemirom v hlevu in po nepotrebnem ne jemljemo iz kletk (Schlölaut in Lange, 1985).

V prvi tretjini oz. polovici brejosti se maternica in zarodki počasi povečujejo. V tej fazi ni nujno, da breji samici spremenimo sestavo krme. V tem obdobju brejosti lahko kunka dobi osnovno krmo (seno) ter svežo krmo ali rudninsko vitaminski dodatek. V zadnji tretjini brejosti zarodki hitreje rastejo, zato mora samica za njihov razvoj in mlečnost dobiti več boljše krme. Poraba krme se v zadnji tretjini poveča za 10-15 % (Žumer, 1988). Priporočljivo je, da k zrnati prehrani dodajamo tudi svežo zelenjavo ali sadje (Klinar, 2012c).

Rejec mora čim prej ugotoviti ali je kunka breja ali ne, da jo lahko v primeru nebrejosti ponovno pripusti. Najboljša metoda ugotavljanja brejosti je metoda palpacije. Pri tej metodi izkušeni rejec med 10. in 14. dnev brejosti lahko otipa zarodke v maternici. Če kunka ni breja, jo lahko takoj ponovno pripustimo. Brejost lahko ugotovimo tudi s kontrolnim pripustom, tako da kunko prinesemo k samcu 14 dni po pripustu. Če se kunka ne pusti zaskočiti, je precejšna verjetnost, da je že breja (Grun, 2002). Izkušnje pa kažejo, da metoda ni zanesljiva, saj se včasih samica, kljub temu da je breja, pusti zaskočiti.

Če žival začne po okoli 14 dnevih predvidene brejosti izdelovati gnezdo, je to tudi eden izmed znakov, da samica ni breja in jo lahko ponovno pripustimo. Da je kunka breja, lahko opazimo še na več načinov, zato moramo v tem času kunki nameniti še več pozornosti. Kunka bo začela kazati tipične znake brejosti. Postane nekoliko bolj nemirna in agresivna, po kunčniku začne praskati in gristi ter razmetavati nastilj. Opazimo lahko tudi, da se ji v drugi polovici brejosti poveča predel trebuha ter začne pridobivati na telesni masi (Klinar, 2012c).

2.4.7 Kotitev

Brejo samico vsaj 14 dni pred kotitvijo namestimo v večji prostor, kjer bo dovolj prostora tudi za mladiče. Teden dni pred kotenjem prostor dobro očistimo in v tisti del boksa, kamor samica ne odlaga svojih iztrebkov, damo kotilnik. Kotilnik moramo še večkrat pregledovati, da ga samica ne bi slučajno onesnažila. Če je kotilnik čist, pomeni, da ga je samica sprejela, če je onesnažen, ga prestavimo v drugi del kletke (Žumer, 1988). Če kotilnika ne damo, si bo samica naredila gnezdo v najtemnejšem kotu v boksu. Gnezdo si kunka naredi iz nastilja ali sena, nekaj ur pred kotitvijo pa si izpuli še dlako s trebuha ali prsi in pokrije gnezdo. Gnezdo lahko začne graditi tudi prej in sicer nekaj dni pred kotitvijo (28. dan brejosti). Zgodi se, da kunka na primer ne naredi primerne gnezda za mladiče ali skoti zunaj gnezda. V tem primeru se mladiči hitro podhladijo in poginejo. Redko samica pobije svoje mladiče ali celo požre. Za nemoten potek kotitve in za zmožnost preživetja mladičev naj bi bila temperatura v prostoru obvezno nad 0 °C, po možnosti vsaj 4 °C (Klinar, 2012c).

Večkrat se pri ljubiteljski reji zgodi, da kunka skoti decembra ali januarja ob ekstremno nizkih temperaturah. Če je kunka dobra mati, bo ob dobrih pogojih (kotilnik, dobro zaščiteno gnezdo) ne glede na nizke temperature odlično poskrbela za mladiče in jih brez težav vzredila. Izkušnje kažejo, da pri nizkih temperaturah večkrat k preživetju mladičev pripomore tudi številčnejše gnezdo, saj se mladiči med sabo grejejo.

Sposobnost kunka za graditev in vzdrževanje gnezd je dedna, zato za nadaljnjo rejo ne puščamo potomk kunk, ki ne skrbijo dobro za gnezdo. Pri kotitvi se večkrat zgodi, da si kunka ne izpuli dlak, kar je lahko posledica visokih temperatur, zunanega nemira ... Takrat je potrebno kunki izpuliti dlako ter obložiti gnezdo ali gnezdo obložiti z dlakami, ki jih imamo shranjene že od prejšnje kotitve. Gnezdo je oblikovano tako, da je nekoliko nižje od površine kletk (izkopano v nastilj). Tako mladiči ne morejo pasti iz gnezda in se podhladiti (Klinar, 2012c). V primeru, da imamo v kunčniku kotilnik, lahko kunki, ko podoji mladiče, zapremo vratca v kotilnik in ji s tem onemogočimo, da brez potrebe odkriva gnezdo.

Mladički se skotijo goli in slepi. Pri kotitvi je bolje, da nismo zraven in pustimo kunki, da nemoteno opravi kotenje. Po kotitvi moramo mladiče, ki so ostali zunaj, položiti v gnezdo ter odstraniti mrtve in obgrizene mladičke (Klinar, 2012c). Samica doji mladiče običajno 1-krat dnevno, le redko 2-krat in več. Dojenje poteka le nekaj minut, kljub temu, da so mladički zelo nebogljeni, slepi, goli in zelo odvisni od nje (Račnik, 2003). Če je bila kotitev uspešna, naprej nadzorujemo gnezdo, vse dokler mladički ne priskakljajo iz njega.

Slika 8: Skrbna samica z lepo oblikovanim gnezdom, brez kotilnika (Foto: M. Kramar, 2013)

2.4.8 Odstavljanje mladičev

Odstavitev pomeni ločitev matere od mladičev in konec prehranjevanja z materinim mlekom (Barat, 1989). Materinega mleka ne more nadomestiti nobena krma. Mladičem omogoča normalen razvoj ter jim daje zaščito pred boleznimi. Če ima samica dovolj mleka, mladiči ostanejo v gnezdu nekoliko dlje, če pa ima samica malo mleka, pa kaj hitro dvigajo glavice in začnejo lesti okoli (Arko, 1964). Mleko kunke je za rast in razvoj mladičev bistvenega pomena. Zato večina rejcev v ljubiteljski reji kunce odstavlja pri starosti 6-8 tednov (Klinar, 2012c).

Samica doji mladiče 6 do 10 tednov. Obstajajo primeri, da ima kunčica mleko še 12. teden, vendar jih večina izgubi mleko po 8. tednu dojenja. Dejansko mlečnost začne upadati po 6. tednu dojenja. V intenzivnih rejah uporabljajo metodo nekoliko bolj zgodnjega odstavljanja. Samico parijo deseti dan po kotitvi, mladiče pa odstavijo 35. dan. Samica ima za regeneracijo le teden dni in že ponovno koti. V ljubiteljskih rejah, kjer kunce uporabljamo za razstave, so najpomembnejša zimska in zgodnje spomladanska gnezda, torej med januarjem in najpozneje majem. V tem obdobju navadno skoti 2 do 3-krat. Nekateri gojitelji parijo kunce še v poletnem obdobju, tako da se med »premorom« med kotitvami preveč ne zamasti, kar bi nam pozneje delalo preglavice pri ponovni obrejitvi (Klinar, 2012c).

Na pravilen razvoj in rast mladičev vplivajo različni dejavniki, kot so (Žumer, 1988):

- letni čas: visoka temperatura v poletnih mesecih slabo vpliva na mladiče, prav tako nagle temperaturne spremembe;
- zdravstveno stanje in kondicija matere;
- naseljenost;
- krma;
- čas odstavitve.

Pri vzreji mladičev sta dve kritični obdobji in sicer 3. do 5. dan po kotitvi, ko so izgube lahko zelo velike (poškodbe pri porodu, premajhna mlečnost, podhladitve). Drugo kritično obdobje se začne 2-3 tedne po odstavitvi (Žumer, 1988). Mladiče lahko odstavljamo na več možnih načinov.

2.4.8.1 Odstavitev vseh mladičev istočasno

Pri takšnem načinu odstavljanja mladiče odstavimo v drugo kletko, kjer ostanejo še okoli 2 tedna, potem jih ločimo po spolih (samice posebej, samce posebej). Če imamo možnost, jih lahko namestimo celo ločeno v posamezne kletke. Po dosegu 3 mesecev starosti moramo samce obvezno namestiti v posamezne kletke, medtem ko samice lahko ostanejo še skupaj (Klinar, 2012c).

2.4.8.2 Odstavitev vsakega mladiča posebej v svojo kletko

Prednost te metode odstavitve je, da je šok ob odstavitvi sicer nekoliko večji, vendar se živali hitreje navadijo na novo okolje. Ravno tako jih potemtakem premeščamo samo enkrat, tako da se izognemo kasnejšim šokom, ki bi nastali pri premeščanju. Metoda je še posebej priporočljiva za gojitelje razstavnih živali, saj tako ne pride do poškodb (praske, ugrizi) in vsem živalim omogoča enake pogoje za rast in razvoj (Klinar, 2012c).

2.4.8.3 Odstavljanje po spolih

Takšna oblika odstavljanja ima več možnosti. Na primer, odstavimo lahko samice, samce pa pustimo pri materi nekoliko dlje ali obratno. Tovrsten način je najbolj pogost pri rejcih, ki se srečujejo s prostorsko stisko, tako da lahko samičke pustijo pri materi do 3 ali 4 meseca starosti, ko so že primerne za zakol. Metoda je izvedljiva, če seveda samica ni namenjena oz. predvidena za nadaljnje parjenje oz. kotitev naslednjih gnezd (Klinar, 2012c).

2.4.8.4 Zgodnje odstavljanje

Samico ločimo od mladičev, ko so stari mesec dni, nato pa jo še 2 do 3 tedne enkrat dnevno damo v kletko z mladiči, da jo ti posesajo. Način odstavljanja je zelo primeren zaradi tega, ker samica ni pod stalnim pritiskom mladičev in njihove želje po sesanju. Lažje lahko ugotovimo tudi, kakšna je mlečnost samice in s tem prilagajamo prehrano, da ne pride do debelosti (Klinar, 2012c).

Vsak gojitelj se odloča za metodo, ki najbolj ustreza njegovim živalim ter v skladu z izkušnjami daje najboljše rastne in razvojne rezultate. Posebej pomembno je, da ob odstavitvi posvečamo pozornost higieni ter čistoči kunčjih kletk. Po odstavitvi odpornost mladičev precej pade in so toliko bolj dovzetni za različne bolezni (Klinar, 2012c).

2.4.8.5 Prehrana mladičev po odstavitvi

Mladiči so po odstavitvi zelo občutljivi, zato moramo biti pri krmljenju pazljivi. Najpogostejša krma danes je prav gotovo peletirana popolna krmna mešanica, ki je namenjena odraščajočim oz. kunčem, namenjenim za klanje. Pomembna je redna in beljakovinsko bogata prehrana. Če imamo možnost, je zelo priporočljivo, da kunce oskrbujemo s svežo krmo. Predvsem zelena krma ali prvi regrat še posebej ugodno vplivata na zdravstveno stanje živali. Pri krmljenju z zeleno krmo moramo na prehodu nanjo paziti, da začnemo z manjšimi količinami, potem pa postopoma povečujemo obrok. Krma ne sme biti umazana, ogreta ali kako drugače oporečna, saj so mlade živali zelo občutljive. V prvih mesecih je priporočljivo mlade živali tudi tehtati, saj tako ugotovimo ali je naše krmljenje zadovoljivo (Klinar, 2012c). Pri krmljenju je potrebno paziti, da je krmilnik vedno čist in brez ostankov krme (Arko, 1964). Primerno velik mora biti tudi prostor ob krmilniku, kajti če mladiče redimo skupaj, lahko pride do prerivanja in tako lahko hitro nekateri mladiči ostanejo brez svojega zaloga (Žumer, 1988). Če krmimo s popolno krmno mešanico, potrebe po senu ni, lahko pa ga vseeno dodajamo.

2.5 NAČINI REJE IN NAMESTITVE

Velikost kletk moramo vedno prilagoditi pasmi in upoštevati predpise, vezane na zaščito in varstvo živali. Ne glede na predpise naj bi bile kletke velike vsaj toliko, da kunec v njih lahko leži z iztegnjenimi zadnjimi tačkami in da se lahko nemoteno postavi na zadnje noge in normalno poskakuje. Živalim moramo omogočiti čim optimalnejše pogoje in prostor, v katerem bo dovolj prostora za normalno gibanje, ki je nujno za oblikovanje dobrih telesnih oblik. Če so kletke premajhne, se lahko na kuncih pojavljajo razne napake. Pri izdelavi kletk moramo biti posebej pozorni na višino, ki je zelo pomembna pri kroženju zraka. Večja je kletka, boljše je, le pri globini ne smemo pretiravati, saj v primeru pregloboke kletke težje čistimo in ulovimo žival (Klinar, 2012c).

2.5.1 Standardne mere kunčnikov

Večina rejcev se odloča za lesene kletke, saj je les dober toplotni izolator, hvaležen material za oblikovanje ter navsezadnje tudi poceni (Grün, 2002). Vse večja je uporaba tudi žičnatih kletk, ki pa so primerne le za srednje in male pasme s širokimi in močno odlakanimi podplati. Kletke lahko namestimo le tam, kjer imamo za to ugodne klimatske pogoje, saj mora biti prostor zaprt in brez prepiha. Žične kletke, ki jih izdelujejo posamezni izdelovalci hlevske opreme, so žal neprimerne za športno rejo. Namenjene so tako imenovani »farmski reji«, so manjših dimenzij in razstavnim kuncem ne omogočajo optimalnih pogojev za razvoj (Klinar, 2002a). Ne glede na vrsto materiala obstajajo različne predlagane dimenzije za izdelavo kunčjih kletk, odvisno od avtorja strokovne publikacije. Klinar (2012c) navaja, da se sam zavzema za optimalne pogoje, zato so za rejo razstavnih pasemskih kuncev najbolj primerne mere, ki jih predlaga nemška zveza gojiteljev kuncev, predstavljene pa so v Preglednici 1.

Preglednica 1: Mere kunčjih kletk, predlog nemške zveze gojiteljev kuncev (Klinar, 2012c)

Vrsta	Širina kletke (cm)	Globina kletke (cm)	Višina kletke (cm)
Velike pasme	100	80	70
Srednje pasme	80	70	60
Male pasme	60	60	50
Pritlikave pasme	50	50	50
Dolgodlake/kratkodlake pasme	80	70	60

Slika 9: Kunčniki v več nadstropjih (Foto: M. Kramar, 2013)

2.5.2 Dodatna oprema v kunčniku

Pod dodatno opremo štejemo posodice za krmo in vodo, napajalnike, jasli, korita in ne nazadnje tudi kotilnike, ki so danes obvezen pripomoček vsake uspešne reje (Klinar, 2002b). Na vrsto, velikost in vgradnjo dodatne opreme v kunčniku vpliva velikost pasme, ki jo gojimo, in s tem njene potrebe po krmi in vodi. Poleg tega smo odvisni tudi od prostorske zmogljivosti in načina krmljenja (Klinar, 2012c).

Slika 10: Kunec, ki pije iz plastičnega napajalnika, za krmljenje pa je uporabljena glinena posoda (Foto: M. Kramar, 2013)

2.5.3 Kotilnik

Ne glede na to, iz kakšnega materiala so kletke, je priporočljivo, da imamo v njih ali izven njih nameščen kotilnik. Bistvena naloga kotilnika je, da omogoči samicam dokaj naravne razmere za kotitev in vzrejo zaroda ter mladičev nudi zavetje. Pri uporabi kotilnika se običajno zmanjša tudi kanibalizem (žretje mladičev), ravno tako je tudi temperatura gnezda bolj izenačena, kar je še kako pomembno v mrzlih zimskih obdobjih. Kotilniki so po navadi izdelani iz lesa (v lesenih kletkah) in iz pločevine ali trše plastike (v kovinskih mrežastih kletkah). Lahko so nameščeni znotraj kletke ali pa so na kletko nameščeni kot zunanji del, v obeh primerih lahko kotilnike odstranimo, ko jih več ne rabimo. Kotilnik mora biti izdelan tako, da lahko rejec nemoteno nadzoruje gnezdo, to naj omogoča dvig z gornji del ali pa ena od premakljivih sten kotilnika. Nadzor gnezda je izredno pomemben, saj z njim redno ugotavljamo stanje mladičev, spremljamo njihovo rast in razvoj ter odstranimo poginule mladiče. Pri sami izdelavi kotilnikov moramo biti pozorni, da dno ni popolnoma zaprto, vstopna odprtina naj bo od 10 do 15 cm nad talno površino kletke, tako da premladi mladiči ne morejo zapuščati gnezda. Pri stalno nameščenih kotilnikih so nujno potrebna vratca, ki jih lahko zapremo, ko kotilnik ni več v uporabi, na zgornji strani pa naj bodo narejene odprtine za zračenje (Klinar, 2012c). Kotilnik naj bo prilagojen pasmi oz. velikosti samice. Kunka mora imeti dovolj prostora, da se v njem lahko obrne in nemoteno oskrbi mladiče (Grün, 2002).

Preglednica 2: Dimenzije kotilnikov (Klinar, 2012c)

Pasma samice	Površina tal (cm ²)	Širina (cm)	Globina (cm)	Višina (cm)	Dimenzija odprtine (cm)
Velika	2700	45	60	45	25 × 35
Srednja	900	30	30	40	20 × 25
Majhna	625	25	25	35	15 × 20
Pritlikava	500	25	20	30	12 × 15

Slika 11: Kotilnik, nameščen v kunčniku (Foto: M. Kramar, 2013)

2.6 PREVENTIVNO ZDRAVSTVENO VARSTVO

Kunci so kar precej dovzetni za razne bolezni, zato je zelo pomembno, da jim zagotovimo ustrezno življenjsko okolje. Živali potrebujejo svež zrak, dovolj prostore kletke, dovolj svetlobe in dovolj kakovostne krme. Pri ljubiteljskih rejah kuncev se pogosto pojavijo različne bolezni, kar je velikokrat posledica neznanja in malomarnosti rejcev (Žumer, 1988). Rejec si mora pridobiti znanje o boleznih in o potrebnem ravnanju, če se pojavijo težave, da lahko bolezen pravi čas odkrije in opravi postopke ali, v primeru hujših poškodb, poišče veterinarsko pomoč (Grün, 2002).

Vzrokov za pojav bolezenskih znakov je veliko. Bolezni povzročajo bakterije, virusi in glivice. Mnoge se pojavljajo zaradi zmanjšane telesne odpornosti. Vzrokov za padec telesne odpornosti je ravno tako veliko. Največkrat se bolezenski znaki pojavijo ob naglih temperaturnih spremembah, zatohlih prostorih, prevlažnem in prehladnem zraku. Lahko jih povzroči tudi neprimerna ali neprimerno krmljena krma (Žumer, 1988). Da jih odkrijemo dovolj zgodaj, moramo dobro poznati tudi normalne življenjske funkcije ter normalen videz kunca, živali pa moramo natančno in redno opazovati. Zdrave živali so na pogled živahne, se zanimajo za dogajanje v svoji okolici, spremljajo gibanje ostalih živali, ovohavajo vse, kar jim je tuje, se z lahkoto gibljejo in spremljajo z očmi premikajoče se objekte pred sabo. Če je žival bolna, leži v kotu, se težko premika, ima top pogled, naježeno, redko, mokro dlako ... (Višnar in sod., 1984).

Primerna, uravnotežena prehrana zagotovo pomaga pri zmanjševanju pogostosti pojavljanja določenih bolezni. Pri tem je zelo pomembno, da so krmilniki in napajalniki čisti in lahko dostopni vsem živalim (tudi mladičem). Potrebno je redno čistiti in odstranjevati ostanke krme. Krmo, ki jo krmimo, moramo skladiščiti na primernem mestu, kamor ne morejo glodavci in mrčes. Obvezno je pregledovanje roka uporabe. Živalim ne smemo krmiti umazane, pokvarjene ali plesnive krme (Grün, 2002).

Pod preventivnim varstvom razumemo vse ukrepe za preprečevanje bolezenskih pojavov med kunci, vzdrževanje njihovega normalnega zdravstvenega stanja in obrambo pred širjenjem okužb. Med najvažnejše načine preventivnega varstva štejemo redno čiščenje kunčnikov in prostorov, razkuževanje ter uničevanje zajedavcev (Barat, 1989). Mednje

prištevamo še cepljenje, urejenost in opremljenost hleva (Grün, 2002). Paziti moramo, da v čredo ne zanesemo povzročiteljev bolezni. Posebno velika nevarnost za takšno okužbo je, ko živali kupujemo na razstavah ali sejnih. Kadar kupujemo, je najvarnejše, da imamo urejen karantenski hlev, v katerega nastanimo novo kupljene živali, ki so tako ločene od ostalih. Ravno tako je potrebno, da kunčnike v karantenskem hlevu pred prihodom novih živali razkužimo. Živali tako premestimo v svojo čredo šele takrat, ko se izkaže, da so popolnoma zdrave. Ravno tako je priporočljivo kunce, ki se vrnejo z razstave, dati v karantenski hlev. Pomemben dejavnik je tudi klima v hlevu, pri čemer poskrbimo, da živali niso izpostavljene soncu in pripeki, da imajo senco ter da v hlevu ni prepaha in vlage. Čeprav živali dobro prenašajo mraz, lahko kljub temu pozimi zaščitimo kunčnike pred mrazom (Barat, 1989).

»Pravilo preprečiti je bolje kot zdraviti zagotovo drži tudi pri kuncih. Rejec, ki pazi na osnovna načela, se lahko vnaprej izogne velikim težavam. Tako ima dosti več veselja in uspeha s svojimi živalmi.« (Grün, 2002, str. 118)

2.7 TETOVIRANJE KUNCEV

Kunce trajno označimo s tetoviranjem. Vsaka žival, ki sodeluje na razstavah pasemskih živali, mora biti obvezno tetovirana, sicer je sodnik sploh ne sme oceniti (Grün, 2002). Tetoviramo kunce, ki so potomci tetoviranih staršev in so vpisani v rodovniško oz. matično knjigo posameznega društva gojiteljev malih živali. Tetoviran kunec je tako dokaz, da je pasemska žival s poreklom. Tetoviranje izvaja matičar, ki ga določi oz. izvoli izvršni odbor društva gojiteljev malih živali (Tetoviranje pasemskih kuncev, 2013). Matičarji v društvih naj bi bili sodniki, veterinarji ali vsaj gojitelji z dolgoletnimi izkušnjami, saj je priporočljivo, da matičar dobro pozna pasemske značilnosti določenih pasem. Tako se izognemo posameznim napakam pri tetoviranju oz. do tetoviranja nepasemskih živali ne pride (Klinar in sod., 2004). V Sloveniji imamo od leta 1996 sprejet pravilnik o tetoviranju, ki ga je Sekcija za kunčerejo dopolnila leta 2001 (Tetoviranje pasemskih kuncev, 2013).

2.7.1 Pogoji rejca in matičarja

Vsak rejec mora v dvajsetih dneh po kotitvi dostaviti matičarju »prijavo gnezda«. Tako je matičar dolžan tetovirati mladiče v 90 dneh po kotitvi. V primeru, da matičar ugotovi, da živali ne ustrezajo opisu pasme ali imajo telesno hibo, živali ne tetovira. Le v dvomljivih primerih se matičar lahko posvetuje s sodnikom za kunce (Tetoviranje pasemskih kuncev, 2013).

2.7.2 Potek tetoviranja in tetovirno orodje

Pri samem tetoviranju moramo paziti, da je vrstni red števil v prijavah gnezda tekoč po številkah in spolih. Matičar pri tetoviranju uporablja tetovirne klešče, v katere vstavi posamezne številke. Preden uporabi klešče in v uhlj vtisne številke, je potrebno uhlj očistiti z vato, namočeno v alkoholu, da razkužimo tetovirno mesto v uhlju. Po vtisnjenju števil matičar namaže tetovirno mesto s tetovirno pasto ter jo z drgnjenjem vtre v tetovirne luknjice (Tetoviranje pasemskih kuncev, 2013).

Pri tetoviranju je seveda pomembno, da rejec pravilno prime žival, saj je za kunca sam potek nekoliko stresen. S pravilnim prijemom živali preprečimo poškodbe, ki bi lahko nastale. Že čez nekaj dni bo tetovirna pasta izginila in v uhlju bodo vidne številke, ki smo jih vtisnili. Po končanem opraviu matičar izpolni oba obrazca o prijavi gnezda.

Slika 12: Tetoviranje s tetovirnimi kleščami (Foto: M. Kramar, 2012)

Slika 13: Tetovirne luknjice, že namazane s tetovirno pasto (Foto: M. Kramar, 2012)

Slika 14: Tetovirno orodje (Foto: M. Kramar, 2012)

2.7.3 Pravilno tetoviranje v Sloveniji

- V levem uhlju kunca, gledano od repa proti glavi oz. od korena do vrha uhlja, odtisnemo od tri do štiri številke. Prvo oz. prvi dve števili pomenita mesec rojstva živali, zadnji dve številki pa označujeta leto rojstva (Klinar in sod., 2004). Kunec, ki ima v uhlju odtisnjene številke 412, pomeni da je bil skoten 4. meseca leta 2012.
- Desni uhlj kunca je označen s 3 do 5 števkami. Prvi dve številki označujeta številko društva, npr. 02 označuje DGMŽ Brežice. Sledeče številke pa označujejo, katero matično številko je kunec dobil v društveni matični knjigi (Klinar, 2012c). Številka 0229 v desnem uhlju tako pomeni, da je kunec iz Društva gojiteljev malih živali Brežice (02), ki je bil v tekočem letu tetoviran pod zaporedno številko 29.

Slika 15: Tetovirani kunec v Sloveniji, rojen aprila 2012 in tetoviran 29. po vrsti v DGMŽ Brežice (Foto: M. Kramar, 2013)

V Sloveniji je registriranih 34 društev, zato so vse številke društev dvomestne. V nekaterih drugih evropskih državah se tetoviranje vrši tudi na drugačne načine. Npr. v Avstriji je v levem uhlju kunca odtisnjena oznaka društva, npr. K2, kar pomeni koroško društvo (K), št. 2 pa Beljak. V desnem uhlju so številke, ki označujejo starost in zaporedno številko tetoviranja, npr. 295, kar pomeni, da je bil kunec rojen februarja leta 2009 kot peta žival v tej pasmi (Klinar, 2012c).

2.7.4 Vodenje evidence

Matičar, ki je bil izvoljen s strani društva, vodi evidenco v rodovniški ali matični knjigi. V knjigi mora biti evidenca tekoča, tako kot so bili kunci tetovirani. Po zaključku leta matičar predloži knjigo na vpogled izvršnemu odboru društva, ki jo z overitvijo minule sezone tudi zaključi. Tako je znano število pasemskih kuncev, ki so bili tetovirani. Ravno tako je matičar dolžan poslati na ZDGPMŽS poročilo, ki zajema naslednje podatke:

- število tetoviranih kuncev po pasmah;
- skupno število tetoviranih kuncev;
- število tetoviranih kuncev z dodatno oznako »0« (glej poglavje 2.7.5.);
- število plemenskih kuncev v društvu za minulo in tekoče leto.

Na podlagi podatkov iz vseh društev lahko Zveza vodi evidenco o številu plemenskih kuncev in seveda tetoviranih kuncev po pasmah. V naslednjem letu se matična knjiga začne ponovno s tekočo številko 1 (Tetoviranje pasemskih kuncev, 2013).

2.7.5 Posebnosti in napake pri tetoviranju

Tetoviranje kuncev, katerih starši niso tetovirani, je možno na željo lastnika. Žival je tetovirana pod enakimi pogoji, le da se v desni uhelj za številko društva vstavi številko »0«. Takšno tetoviranje je v knjigo potrebno posebej označiti. Kunce nekaterih novih pasem ali pasem, ki še niso navedene v vzorniku za ocenjevanje pasemskih kuncev, vendar so v fazi priznavanja ter predstavljanja javnosti, lahko ravno tako tetovirajo, le da jim v desno uho ne vtisnemo številke društva (npr. 02), ampak dve ničli (00). Vse ostalo označevanje je enako kot za priznane pasme. V matično knjigo mora matičar tako tetovirane živali vpisati z rdečo barvo (Sekcija za kunčerejo, 2013).

Pri tetoviranju se lahko zgodijo tudi napake, ki so posledica nepozornosti rejca in matičarja. Kar nekajkrat se je že zgodilo, da je bil kunec na razstavi neocenjen zaradi napak kot so: napačno, postrani odtisnjene številke.

Slika 16: Napačno, postrani odtisnjena tetovaža (Foto: M. Kramar, 2012)

2.7.6 Priprava živali na razstavo

Kunci, ki jih izbiramo za razstavo, morajo izpolnjevati določene zahteve in morajo biti značilni predstavniki svoje pasme (Barat, 1989). Priprave na razstavo se začnejo že ob odbiri kuncev v njihovi zgodnji mladosti (2-3 mesece) (Klinar 2012c). Kunci, ki jih odberemo, morajo že na prvi pogled dati videz, da so v tipu, telesnih oblikah, barvi, znamenjih in znakih skladni z določbami vzornika (Jurgec in Žumer, 1982). Tako moramo kunce, ki kažejo dobre pasemske lastnosti in odlike, že pri starosti 2-3 mesecev ločiti in jih

premestiti v posamezne dovolj prostore kletke, kjer naj bo, če je mogoče, samo ena žival. Kunec ima dovolj prostora za gibanje, lažje mu uredimo pravilno prehrano, preprečimo različne telesne poškodbe, lažje tudi opravljamo različna dodatna opravila, ki so potrebna, da bi bili kunci čim bolj pripravljeni na razstavo. V času pred razstavo moramo čim več pozornosti nameniti prehrani, zdravstvenemu varstvu živali ter čistoči kletk (Žumer, 1991a).

Priprave na razstavo lahko razdelimo na kratkoročne in dolgoročne. Med dolgoročne spadajo fizične priprave (čiščenje, česanje) ter prehrana. Kratkoročne priprave so priprave tik pred razstavo (Klinar, 2012c).

2.7.6.1 Fizične priprave na razstavo

Zelo pomemben je stik z živalmi. Kunce moramo čim prej navaditi na človeške roke. Takoj ko jih odberemo in osamimo, jih začnemo dvigovati, postavljati na mizo, tehtati ter jih s tem navajati na dotike (sodniške prijeme), da na ocenjevalni mizi kunec pokaže svoje najboljše lastnosti. Zelo pomembno je tehtanje, saj po navadi na razstavah izgubljam točke pri ocenjevanju telesne mase. Kunci morajo do razstave doseči idealno telesno maso, ki bo sodila v razpon, določen v vzorniku (izjema so orjaške pasme). Pretežke ali prelahke živali pri ocenjevanju izgubljajo pomembne točke, zato je treba živali kontrolirati že med rastjo (Klinar, 1997).

Eden izmed načinov navajanja kunca je, da ga položimo na mizo ter mu s konicami prstov rahlo privzdignemo uhlja. S tem prijemom kunca postavimo v pokončni položaj z iztegnjenimi prvimi nogami, tako imenovana »zajčja drža«. Tako kunec po nekaj vajah že sam začne zavzemati takšen položaj, ki pa je zelo zaželen pred sodniki med ocenjevanjem. Žival, ki ostane v tem položaju, še posebej dobro izrazi želeni tip in telesno obliko (Klinar, 2012c). Če imamo možnost obiska razstave med sodniškim ocenjevanjem, potem lahko opazujemo delo sodnikov ter se naučimo postopkov in prijemov, ki jih prenesemo v domačo rejo (Klinar, 1997).

Kunce moramo redno krtačiti in česati. Ob menjavi dlake češemo s krtačami in glavniki (za nego psov in mačk). Najbolje je, da kunca, ko ga imamo na mizi, z dlanjo večkrat pogladimo v nasprotni smeri rasti dlak. S tem izpadejo vse menjajoče se dlake, istočasno pa masaža kože spodbudi celoten proces menjave dlake. Uporabimo lahko tudi jeklene glavnike, ki so obvezni pri pripravi pasme angora, katere dolga dlaka še posebej zahteva redno in skrbno nego. Poglavje zase so predvsem živali z belo dlako, ki jih je potrebno še posebej očistiti. Živalim z obarvanim kožuhom moramo preprečiti stik s sončnimi žarki. Priprava lisastih in drugih obarvanih kuncev zahteva posebne dejavnosti. Pri teh pasmah je dovoljeno izpuliti iz obarvanega dela kožuha posamezne bele dlake, nikakor pa ne smemo striči dlak ter jih barvati. Take živali bodo na vsaki razstavi prav gotovo izvržene iz ocenjevanja. Izkušeni rejci orjaških liscev trdijo, da za optimalno pripravo ene živali za razstavo porabijo kar eno uro (Klinar, 1997).

Slika 17: Modri dunajčan in navajanje na razstavno držo (Foto: M. Kramar, 2013)

2.7.6.2 Prehrana živali za razstavo

Pravilna prehrana kunca močno vpliva na stanje in fizično kondicijo živali. Od prehrane je neposredno odvisno zdravstveno stanje živali, predvsem pa razvoj, rast in ne nazadnje tudi razstavna pripravljenost. Večina gojiteljev prisega na krmljenje enkrat dnevno in sicer v večernem času. Po navadi ima vsak gojitelj svoj recept za uspešno in predvsem popolno prehrano, ki se seveda močno razlikuje glede na starost in namen reje. Pomembna je količina, kakovost, dejanske potrebe kunca po količini krme (brejost, rastna faza, faza mirovanja) in sam čas krmljenja, ki naj bi bil vsak dan ob približno isti uri (Klinar, 2012c).

Če hočemo doseči dobre rezultate, moramo kunce, namenjene razstavam, krmiti nekoliko drugače kot ostale živali. Krma za njih mora biti raznovrstna ter zaradi tega v manjših količinah. Obstajajo posebne krmne mešanice za razstavne živali. Mešanice vsebujejo kosmiče, korenje, posušene mešanice začimb itd. V vodo lahko dodajamo tudi vitamine, seveda vse z namenom izboljšanja fizičnega stanja živali. Obvezen dodatek v kunčniku je tudi material za glodanje (veje, les), s katerim si kunec obrablja zobe (Klinar, 2012c).

Živali je priporočljivo enkrat tedensko ali vsaj na štirinajst dni tehtati. Rezultate si beležimo in kuncem prilagajamo količine krme. Posebej rejcem začetnikom se velikokrat zgodi, da svoje živali predobro krmijo, potem pa na razstavah doživijo razočaranje ob zapisu »neocenjen - pretežak«. Po drugi strani prelahke živali ravno tako izgubljajo točke (Klinar, 1997).

Rejci v praksi pogosto živalim nekaj časa pred razstavo začnejo polagati semena, bogata z olji, kot so na primer sončnice, laneno seme, konoplja ter druge dodatke (rožiči, posušene banane in korenje), ki povzročajo naravnost presenetljivo izboljšavo kakovosti krzna. Nikakor pa niso samostojna - edina krma, temveč samo dodatek k osnovni krmi. S temi dodatki izboljšujemo lesk kožuha, ki je še posebej pomemben pri enobarvnih kuncih (Klinar, 2012c). Vsaj 4 tedne pred razstavo energijsko bogato krmo postopno zamenjamo s krmo s povečanim deležem surove vlaknine in tako povečamo odpornost živali. Odpornost

je še kako pomembna v času razstav, ko živali doživljajo razne strese. Priporočljivo je tudi dodajanje vitaminov A, D in E v pitno vodo. Ko začnemo kuncem krmiti semena, da bi izboljšali kakovost krzna, pride kmalu do menjave dlake, zato je treba s krmljenjem začeti dovolj zgodaj pred razstavo, da se krzno v tem času zamenja. Količina semen v krmni mešanici naj bo približno 1/20 (npr. 1 kg sončnic v 20 kg ječmena) (Klinar, 1997). Ko žival v fazi priprav na razstave doseže predpisano telesno maso, je treba prehrano kombinirati tako, da živali ohranjajo telesno maso ter ne izgubljajo kakovosti kože (Klinar, 2012c).

2.7.6.3 Nega kunca tik pred razstavo

Neposredno pripravo kunca je potrebno opraviti le nekaj dni pred razstavo. Kuncu je potrebno postržiti kremplje, ga krtačiti, očistiti okolico spolovila ter očistiti notranji del uhlja (Klinar, 2012c).

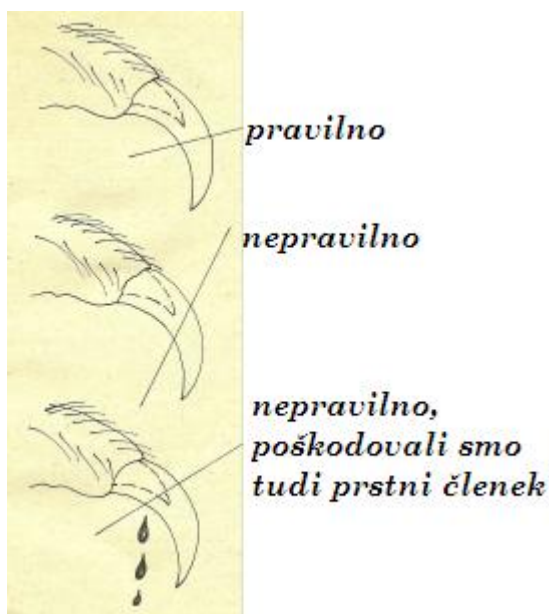
Kremplje postržemo s posebnimi kleščami, navadno so enake kot za pse. Lahko pa uporabimo tudi klešče za rezanje električnega kabla ali kakšne podobne klešče. Pomembno je, da skrajšamo konice krempljev, ob tem pa ne poškodujemo osnove kremplja oz. živca, saj lahko pride do krvavitve, ki jo moramo čim prej zaustaviti (Klinar, 2012c).

Če stržemo kremplje tik pred razstavo in pride do krvavitve, se lahko kunec umaže, kar pa ni zaželeno na razstavnem ocenjevanju. Običajno moramo to storiti nekaj dni prej, tako da, če že pride do tega, se bo kunec v nekaj dneh na čistem nastilju očistil. Če to počnemo prvič, je lažje, da nam nekdo pomaga, saj kunca lažje primemo in v miru postržemo kremplje. Neodstriženi kremplji nam pri ocenjevanju zbijejo pol točke.

Kunca krtačimo celo leto, zadnji teden še bolj pogosto, priporočljivo je vsak dan. Za razstavnega kunca skrbimo vse leto, zato si moramo na koncu vzeti čas za zadnje priprave, kajti če ne opravimo tega, potem imamo lahko na ocenjevalnem kartončku točko manj, kar nam zmanjšuje skupne točke, na koncu lahko toliko zmanjka za dobro oceno ali morebitnega prvaka.

Pri čiščenju okolice spolovila (koža med kožuhom in spolovili) moramo kunca pravilno prijeti, da se pri tem preveč ne vznemiri ali poškoduje. To opravimo tako, da ga primemo za hrbtne del kože (če je žival plašna, zraven primemo še uhlja), z drugo roko ga primemo za krzno v mednožju. Tako kunca dobro držimo, medtem pomočnik očisti okolico spolovila.

Najbolj primerna za čiščenje je vlažna krpa ali vata ter palčka za ušesa. Če je umazanije več, lahko uporabimo tudi šibkejšo raztopino alkohola, ne uporabljamo pa preveč nasičenih raztopin, ki lahko povzročijo nezaželena vnetja. Za umazano spolovilo sodnik od ocene za zdravje in nego odbije dodatne pol točke. Tudi zamaščena in umazana ušesa čistimo z enakimi sredstvi in pripomočki (Klinar, 2012c). Našteti postopki ne izvajamo le pri živalih za razstavo, ampak poskrbimo tudi za starejše plemenske živali, ki jim tako nego privoščimo enkrat do dvakrat letno (Klinar in Žumer, 1997).

Slika 18: Striženje krempljev (Kryštufek, 1984: 11)

Slika 19: Prijem kunca pri čiščenju spolovil in striženju krempljev (Foto: M. Kramar, 2012)

2.8 DVIGOVANJE IN PRENAŠANJE KUNCEV

Če želimo s kunci sodelovati na razstavah, jih moramo navaditi na postopek ocenjevanja (Grün, 2002). Prav zato se pri ljubiteljski reji vsakodnevno srečujemo s prenašanjem in dvigovanjem kuncev. Živali dvigujemo, jih prenašamo, prestavljamo, prenašamo samice na pripust k samcu ali pripravljamo na razstavo. Zato je zelo pomembno, kako kunca dvignemo in ga prenesemo na želeno mesto. Kunec je plašna žival in ima rad zanesljivost. Vedno ga primemo previdno in pazljivo in pri tem ne smemo uporabljati sile (Omrčen,

1995). V hlevu moramo biti mirni, tihi in ne smemo delati hitrih gibov. Ne smemo vstopiti v hlev iznenada, saj tako prestrašimo žival, ki nato bega po kletki. Vstopamo počasi, najbolje pa je, da živali, še preden stopimo v hlev, opozorimo z glasom ali požvižgavanjem (Grün, 2002).

Prijem kunca za ušesa je sicer videti primeren, vendar ni pravilen, saj mu lahko močno poškodujemo slušni organ, ki je še kako občutljiv (Omrčen, 1995). S kuncem moramo ravnati odločno, toda nežno, zato da ni preplašen ter da se nam ne začne trgati iz rok. S tem lahko povzroči poškodbe sebi in tistemu, ki ga prenaša (Žumer, 1991b). Preden kunca prenesemo, najprej odpremo vratca kunčnika in ga s tem opozorimo. Vratca nato pustimo 1-2 minuti odprta, ta čas lahko čistimo kletko, krmimo ... Kunec se približuje roki in z gibi glave opazuje, kaj počnemo. Nato ga z občutkom pobožamo po glavi in hrbtu ter ga primemo (Drakulič, 1984).

Pravilen prijem poteka tako, da kunca z eno roko nežno, toda zanesljivo primemo za kožuh na zatilju, pri živahnih živalih primemo zraven še uhlja. Težje živali podpremo z drugo roko pod trebuhom ali hrbtom v področju medenice ter s tem razporedimo težo. Kunca položimo na primerno površino, ki ne sme biti preveč gladka, sicer žival ne najde ustrezne opore (Grün, 2002). Na takšen način lahko kunca mirno prenašamo, ne da bi ga s tem poškodovali in tudi kunec ne poškoduje nas (Omrčen, 1995). Pri pripravi živali na razstavo je potrebno ostriči kremplje in očistiti okolico spolovil, takrat kunca enako primemo za kožo na zatilju skupaj z ušesi, ga dvignemo in obrnemo na hrbet. Nemirne živali nato primemo še za zadnje noge (Grün, 2002).

Izkušeni rejci pri pripravi na razstavo kunca primejo enako za kožo na zatilju, ga obrnejo in nato primejo z drugo roko za kožo na trebuhu. Tako je kunec fiksiran in nima moči, kar je pomembno, da ga lahko mirno, seveda ob pomoči še ene osebe, čistimo, strižemo kremplje ... in s tem pripravljamo na razstavo. Če ne bi bil kunec dobro fiksiran, bi se poskušal izmuzniti, kar bi ga vznemirilo. Vse to nam lahko prinese manj točk pri ocenjevanju.

Slika 20: Pravilen prijem živali (Foto: M. Kramar, 2013)

2.9 TRANSPORT ŽIVALI

Transportni zaboji ali transportne škatle so nepogrešljivi del opreme vsakega gojitelja. Zaboje ali škatle potrebujemo predvsem pri prevozu živali na razstave, ko peljemo samico na pripust ali pripeljemo kupljene živali. Zaboji morajo ustrezati določenim predpisom in zahtevam tako zaradi samega ravnanja s kunci, kot tudi zaradi določenih higienskih pogojev. Nikakor niso primerne kartonaste škatle ali pretesni leseni zabojčki, ki ljubljjenčkom povzročajo strese ali pomanjkanje zraka. Zaboji so lahko različnih dimenzij in oblik ter izdelani iz različnih materialov. Seveda je osnovna funkcija zabojev, da omogočijo živalim čim varnejši in udobnejši prevoz, naj si bo na razstavo ali v novo domovanje. Po navadi imajo rejci na večjih razstavah možnost nakupa lesenih zabojev in kartonov za enkratno uporabo. Zaboji, kupljeni ali izdelani doma, morajo imeti dovolj velike odprtine, ki omogočajo zadosten pretok zraka, dno ne sme biti propustno, mere in prostornine morajo omogočati varen in udoben prevoz živali. Poleg zabojev za eno žival so zelo praktični tudi zaboji, ki omogočajo prevoz več živali skupaj, na primer cele kolekcije. Zaboji za več živali nam omogočajo lažje razvrščanje živali na razstavah, po drugi strani so nekoliko težji, kar nam lahko dela preglavice pri prenosu npr. velikih pasem. V zaboj ne smemo pozabiti dodati žaganja in slame, ki vpijata urin in omogočita kuncem, da ostanejo suhi. Pri daljših prevozih dodamo še koščke trde krme kot so suh kruh in jabolka. Pri vožnji, daljši od 12 ur, moramo ljubljjenčkom ponuditi še krmo in vodo (Klinar, 2012c).

Slika 21: Transportni zaboj (Foto: M. Kramar, 2013)

2.10 RAZSTAVE PASEMSKIH KUNCEV

Razstave potekajo v jesenskem in zimskem času ter predstavljajo rejcem pasemskih kuncev vrhunec posameznega rejskega leta. Rejci se na razstavah prepričajo o dejanski vrednosti svojih živali ter predstavijo svoj hobi in rezultate dela širši javnosti. Rejci na razstavah izmenjujejo mnenja in izkušnje ter po potrebi poskrbijo za nakup novih živali ali se odločijo za nakup kakšne nove pasme, ki bo krasila njihove kunčnike. Razstave potekajo v jesensko-zimskem času prav zaradi tega, ker so živali takrat tudi najbolj pripravljene (odrasle, kakovostna krzna). Razstavna sezona se začne v septembru in konča v mesecu januarju naslednjega leta. Na razstavah v organizaciji rejskih društev, združenj, klubov ali zvez lahko razstavljamo in ocenjujemo izključno pasemske kunce, ki so uvrščeni in opisani v vzorniku za ocenjevanje pasemskih kuncev. Kunce lahko razstavljamo, ko dopolnijo starost 8 mesecev (velike pasme) oz. 6 mesecev (vse druge pasme). Pri tej starosti so živali v fizičnem pogledu odrasle in lahko izpolnjujejo predpise vzornika, po katerih jih ocenjujejo (Klinar, 2012c).

Vsaka razstava ima tudi razstavni katalog. V katalogu so za vsako žival vpisane številke

kletke, pasma, barva, tetovirna znamenja, lastnik in njegov naslov, ocena živali ter prodajna cena. Katalog omogoča dober pregled, tako da se lažje odločimo o nakupu ali zamenjavi žival. Katalog nam lahko koristi tudi kot adresar rejcev pasemskih kuncev, če hočemo kdaj pozneje kupiti plemenske živali. Po navadi je na razstavah razstavljena tudi strokovna literatura o vzreji kuncev, tako da imamo možnost kupiti kašno knjigo, ki nam bo še kako v pomoč, če smo začetniki (Žumer, 1991a).

Razstave kuncev so po navadi, vsaj v Sloveniji, del razstav malih pasemskih živali (poleg kuncev še pasemska perutnina, golobi, morski prašički in sobne oz. okrasne ptice). Obstajajo pa tudi posebne, specializirane razstave pasemskih kuncev (Klinar, 2012c).

2.11 VRSTE RAZSTAV

V Sloveniji glede na predpise razstavnega pravilnika organiziramo naslednje vrste in oblike razstav (Klinar, 2012c):

- Namizna ocenjevanja

Namenjena so predvsem informiranju rejcev o kakovosti njihovih živali. Lahko ga izvedemo, tudi če društvo ne more organizirati razstave (Klinar, 2012c).

- Promocijske razstave

Namenjene so predvsem promociji dela društev in njihovih članov. Po navadi so organizirane v sklopu raznih sejmov, krajevnih praznikov ter drugih javnih prireditvev (Klinar, 2012c).

- Društvene razstave

Organizirajo jih v kraju ali okolici sedeža društva. Razstave so ocenjevalne in jih organizirajo vsako leto. Po Sloveniji jih letno organiziramo 20-30, s 40 do 240 pasemskimi kuncami (Klinar, 2012c).

- Meddruštvene razstave

Najpogostejše jih organizirajo društva skupaj ali pa povabijo na razstavo gojitelje iz drugih društev (Klinar, 2012c).

- Regijske (pokrajinske) razstave

Na njih lahko sodelujejo člani društev iz te regije (pokrajine). Razstave so ocenjevalne (Klinar, 2012c).

- Državne razstave

Organizirajo jih vsako drugo leto. Državno razstavo organizira vodstvo SZDGPMŽ ali pa organizacijo prepusti regijski zvezi ali posameznemu društvu. Razstave so ocenjevalne. Državne razstave so pri nas razstave z najštevilčnejšo udeležbo pasemskih kuncev (Klinar, 2012c).

- Mednarodne razstave

So vse vrste večjih razstav, ki jih organizira vodstvo SZDGPMŽ ali po njegovem pooblastilu regijska zveza ali društvo. Na njih lahko s svojimi živalmi sodelujejo tudi

gojitelji iz drugih držav. Razstave so ocenjevalne. V Evropi organizirajo posebne mednarodne razstave, ki združujejo na primer samo posamezne pasme ali skupine pasemskih kuncev (npr. razstava ovnačev, orjakov, reksov itd.) (Klinar, 2012c).

- Specialne razstave

Tovrstne razstave organizirajo vodstvo SZDGPMŽ, sekcije pri SZDGPMŽ, regijske zveze, društva in klubi. Praviloma jih organizirajo vsako drugo leto in sicer, ko ni državne razstave, izjemoma lahko tudi vsako leto. Za te razstave veljajo splošna in posebna razstavna pravila. Poznamo več vrst specialnih razstav: razstave malih živali, razstave samcev, razstave parov, super pokal itn. V strokovno izvedbo morajo biti obvezno vključeni tudi vodje sekcij pri SZDGPMŽ. So ocenjevalne in jih izvajajo po naslednjih splošnih pravilih (Klinar, 2012c):

- Super pokal

Super pokal organizira eno od društev SZDGPMŽ ob strokovni pomoči Sekcije za kunčerejo SZDGPMŽ. Sodelujejo lahko vsa društva, ki so člani ZDGMŽ Slovenije, in povabljeni društva iz tujine. Vsako društvo sodeluje z desetimi pasemskimi kunci najmanj štirih različnih gojiteljev ter najmanj petih različnih pasem. Vsi kunci morajo biti tetovirani z matično številko tega društva. Tetovirani kunci z oznakami drugih društev ne morejo biti vključeni v skupno društveno oceno. Društvo lahko prijavi tudi več kolekcij. »Organizator nagradi najuspešnejših pet društev (NAJ KUNČEREJCI SLOVENIJE XX/XX) in najlepših pet kuncev (NAJ KUNEC SLOVENIJE XX/XX)« (Klinar, 2012c, str. 210). Razstavo lahko pod enakimi razstavnimi pravili organizirajo tudi za druge vrste malih živali (Klinar, 2012c).

- Razstava kunčjih samcev

Razstavo prav tako organizira eno od društev SZDGPMŽ ob strokovni pomoči Sekcije za kunčerejo SZDGPMŽ. Lahko sodelujejo vsi člani društev ZDGMŽ Slovenije in tudi razstavljalci iz tujine. Razstavljalci prijavijo posamične živali ali kolekcijo samcev (trije samci). »Naziv PRVAK PASME se podeli, če sta v pasmi razstavljeni najmanj 2 kolekciji (6 živali) enega ali več gojiteljev; kunčji samec mora biti ocenjen z najmanj 96 točkami. Naziv KOLEKCIJA PRVAKOV se podeli, če sta v pasmi razstavljeni najmanj 2 kolekciji (6 živali) enega ali več gojiteljev; seštevek ocen vseh teh živali je najmanj 285 točk.« (Klinar, 2012c, str. 211).

Slika 22: Razstava malih živali v Bjelovarju, Hrvaška (Foto: U. Daničič, 2011)

2.11.1 Razstave po Evropi

Ena od članic Evropske zveze gojiteljev pasemskih malih živali vsako tretje leto organizira EVROPSKO RAZSTAVO PASEMSKIH MALIH ŽIVALI, ki je najpomembnejša v svetovnem merilu. Na razstavi so zbrane najboljše živali vseh članic EU, ki se med seboj pomerijo za nazive PRVAK EVROPE (posamične živali) in MOJSTER EVROPE (kolekcija 4 živali). V povprečju je na takšnih razstavah razstavljenih 8 do 18 tisoč pasemskih kuncev. Kljub vsemu je največja razstava pasemskih kuncev v svetovnem merilu Nemška zvezna razstava pasemskih kuncev. Na razstavah je po navadi preko 20.000 pasemskih kuncev, ki jih razstavljajo ločeno v 4 oddelkih: seniorji, mladi gojitelji, rodovniki in nove pasme. Vsako drugo leto v Nemčiji organizirajo tudi razstavo kunčjih samcev, na kateri je v povprečju 10.000 živali. Na vseh teh razstavah je posebej zanimivo to, da je povprečno med 60 in 70 % živali tudi naprodaj. Cene se močno razlikujejo glede na pasme ter zadnje čase variirajo med 20 in 250 €. Po navadi najvišje cene dosegajo predstavniki orjaških pasem (Klinar, 2012c).

2.12 OCENJEVANJE KUNCEV

2.12.1 Pravila ocenjevanja

»Pasemske kunce lahko ocenjujejo samo sodniki ocenjevalci pasemskih kuncev z opravljenim sodniškim izpitom.« (Klinar, 2012c, str. 218).

V Sloveniji kunce ocenjujemo na podlagi določil in predpisov »Slovenskega vzornika pasemskih kuncev«, ki je izšel leta 2004 (Klinar in sod., 2004), katerega osnova je Evropski standard iz leta 2003 (Klinar, 2012c). Sekcija za kunčerejo pri Evropski zvezi gojiteljev pasemskih malih živali (EE) je maja lani izdala nov Evropski vzornik, ki je stopil v veljavo po končani Evropski razstavi v Leipzigu 2012. Novi vzornik je obvezujoč za vse evropske, klubske in mednarodne razstave. Kako ga bodo upoštevale nacionalne zveze, je prepuščeno njim samim (Klinar, 2012a). V Sloveniji je bil sprejet sklep, da se pasemske kunce na vseh razstavah po Sloveniji od razstavne sezone 2013/2014 najprej ocenjuje po točki 2. (masa) po predpisih Evropskega vzornika 2012, v skladu s tem se spremenijo mase, ki so navedene v Slovenskem vzorniku pasemskih kuncev 2004, ravno tako se pri ocenjevanju upošteva predpise idealnih dolžin uhljev, navedenih v Evropskem vzorniku 2012. Sklep je sprejel Pododbor za kunce pri Združenju sodnikov in je začel veljati s 1. 6. 2013 (Meister, 2012).

Ocenjujemo izključno pasemske živali, ki ustrezajo predpisom vzornika in so pravilno in pravočasno tetovirane. Sistem ocenjevanja sestavlja 7 ocenjevalnih vsebin, katerih skupni seštevek da 100 točk (realno največ 98 točk) (Klinar, 2012c).

Preglednica 3: Sedem ocenjevalnih vsebin (Klinar, 2012c)

1.	Tip in telesna oblika	20 točk
2.	Teža	10 točk
3.	Kožuh	20 točk
4.	Pasemske značilnosti	15 točk
5.	Pasemske značilnosti	15 točk
6.	Pasemske značilnosti	15 točk
7.	Zdravje in nega	5 točk
SKUPAJ:		100 točk

Ocenjujemo lahko posamezne živali ali kolekcije. Kolekcijo sestavljajo 4 živali obeh spolov iste pasme in barve. V skupno oceno kolekcij se štejejo 3 najbolj ocenjene živali. Število točk za naziv prvaka ali kolekcijo prvakov opredeljuje organizator SZDGPMŽ s svojim razstavnim pravilnikom. Žival, ki prejme naziv prvaka, mora biti ocenjena z vsaj 96 točkami (Klinar, 2012c). Seštevek vseh ocenjevalnih vsebin da končni seštevek, na podlagi katerega živali dobijo naslednje pisne ocene (Klinar, 2012c):

- pod 90 točk - nezadovoljiva žival,
- 90-91,5 točk - zadovoljiva žival,
- 92-92,5 točk - dobra žival,
- 93-96 točk - prav dobra žival,
- 96,5 točk - odlična žival,
- 97-100 točk - izredna žival. (Meister, 2012)

V praksi žival nikoli ne doseže 100 točk, najvišja ocena, ki jo je podelil sodnik ocenjevalec, je 98 točk, podeljena pa je bila v Nemčiji (Klinar, 2012c).

2.12.2 Potek ocenjevanja

Samo ocenjevanje na razstavah poteka tako, da ima sodnik ocenjevalec dva pomočnika. Prvi pomočnik sodeluje v vlogi zapisnikarja (vpisuje točke oz. ocene na ocenjevalni kartonček in v zapisnik), drugi pomočnik nosi živali iz kletk na mizo in obratno. Kunca sodnik najprej stehta in nato nadaljuje z ocenjevalnim postopkom.

Kramar M. Vzreja pasemskih kuncev za razstave.

Dipl. delo. Ljubljana, Univ. v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko, 2013

OCENJEVALNI LIST ZA KUNCE

Kletka številka: 25.

SLOVENSKA ZVEZA DRUŠTEV
GOJITELJEV PASEMSKIH MALIH ŽIVALI
25.

PASMA: OVNAC SPOL: 1:0
BARVA: SIVA TOČKE: 96,5
TETOVIRAN: L.U. 112 D.U. 0219

Zap. št.	OCENJENO	UTEMELJITEV
1.	Oblika in ogrodje	20/15
2.	Teža kg	6/10/10
3.	Krzn	20/19
4.	Oblika glave	15/14,5
5.	Uhlja	15/14,5/12cm
6.	Barva in vzor	15/14
7.	Zdravje in nega	5/5
Skupaj točk		96,5
Opomba:		

BRANKO PISTOJNIK
SODNIK

OCENA:
97-100 = izredno
95-96,5 = odlično
93-94,5 = prav dobro
92-92,5 = dobro
90-91,5 = zadovoljivo
pod 90 = nezadovoljivo

Sodnik: BRANKO PISTOJNIK
Datum: 26.10.2012

PRVAK

Pasma Ovnac Gojitelj Kramar Miran
Siva

Oznaka: 112/0219 Ocena 96,5
Datum: 26.10.2012

BRANKO PISTOJNIK
SODNIK

Ocenjevalec: BRANKO PISTOJNIK
Datum: 26.10.2012

OCENJEVALEC KUNCEV

Slika 23: Izpolnjen ocenjevalni kartonček ter kartonček za prvaka pasme

Kunec, s katerim se je ljubitelj dovolj ukvarjal ter ga pripravljaj na sodniške prijeme, se bo kaj hitro postavil v razstavno držo, tako imenovano »poziranje«. V tem »zaželenem« položaju najbolj poudari svoje pasemske lastnosti. Je pa res, da so takrat najbolj opazne tudi morebitne deformacije. Sodnik preveri obarvanost kožuha, oči ter kremplje. Kunca nato obrne in preveri čistočo spolovil. Z vpihom v dlako na potrebušju pa preveri še morebitno predpisano barvo (Klinar, 2012c). Nato nadaljuje z ocenjevanjem drugih zahtev.

Slika 24: Sodnik ocenjevalec pri ocenjevanju, nosač in zapisnikar (Foto: U. Daničič, 2007)

2.12.2.1 Tip in telesna oblika (oblika in ogrodje)

Vsaka pasma ima specifičen idealen tip, pri čemer gre za skladnost pasemskih značilnosti ter sorazmernost telesnih oblik, glave, uhljev ter nog. Pri večini pasem se morajo na prvi pogled ločiti samci od samic in sicer po močni glavi ter krepkem in čokatem trupu, medtem ko so samice bolj nežnega tipa (Klinar in sod., 2004).

Telesne oblike morajo ustrezati predpisom za posamezno skupino oz. pasmo kuncev. Telo mora biti enakomerno široko spredaj in zadaj ter na zadku lepo zaobljeno (Klinar, 2012c). Vrat pri večini pasem ne sme biti viden, sprednje noge morajo biti ravne ter ne smejo biti podvite. Napake nog so lahko še: kravja stoja, O drža, X drža. Rep mora biti raven, ne pa ukrivljen, kriv ali odgriznjen (Klinar in sod., 2004). Z roko ugotovimo mesnatost trupa, predvsem pa morebitne »križne kosti« nad zadkom, ki se pri ocenjevanju kaznujejo z odbitkom točk. Širina lopatic se ravno tako preveri, saj te ne smejo biti preveč skupaj. Pri nekaterih samicah je pogost viseč trebuh, kar tudi ni želeno, zato se preveri tudi muskulatura trebuha (Klinar, 2012c).

Pri ocenjevanju glave je potrebna posebna pozornost pri uhljih, ki morajo biti mesnati, dobro odlakani, na vrhovih enakomerno zaobljeni ter pri večini pasem nošeni navpično. Le pri nekaterih pasmah je zaželena oblika črke V. Pri večini pasem dolžina uhljev ni predpisana, morajo biti le skladni s telesno dolžino (1/4 dolžine telesa). Pri pasmah, kjer so dolžine uhljev predpisane, se ti ocenjujejo po predpisanih dolžinah (Klinar, 2012c).

Pri ovnačih je potrebna posebna pozornost pri merjenju dolžine uhljev (41-43 cm, merjeno od konice do konice uhljev čez glavo), t.i. krona pri tej pasmi mora biti široka, celotna glava pa mora dajati videz ovnove glave.

Pri ocenjevanju glave je potrebno pregledati tudi oči in zobovje. Oči se ne smejo solziti ali imeti kakršnihkoli izcedkov (Klinar 2012).

2.12.2.2 Kožuh

Posebna rubrika ocenjevanja pri vseh pasmah je kožuh. Kunčji kožuh je sestavljen iz treh vrst dlak: podlanka, kritna dlaka in resnica, poleg teh imajo kunci še tipalne dlake. Pri vsaki pasmi posebej so predpisane posebne zahteve. Pri pasmah s specifičnim krznom je ta parameter ocenjevanja najpomembnejši. Kožuh se ocenjuje na osnovi otipa. Ocenjevanje tega zahteva posebno znanje sodnikov. Pomembno je, da sodnik ugotovi gostoto podlanke in fleksibilnost resnice. Kakovost dlake na splošno ugotavljamo z glajenjem krzna v nasprotni smeri rasti dlak. Dlake morajo enakomerno in počasi padati v prvotni položaj. V nasprotnem primeru je kožuh preredit, kar lahko vidimo tudi z vpihom v kožuh. Če je pri vpihu vidna koža, potem je kožuh ravno tako preredit. Nikakor ne smejo živali na razstavi menjati dlake. Kožuh ocenjujemo po splošnem videzu, pri tem upoštevamo podlanko, kritno dlako in resnico, kot tudi celotno stanje kožuha (Klinar, 2012b).

2.12.2.3 Pasemske značilnosti

Ocenjujejo se po določilih za vsako pasmo posebej.

2.12.2.4 Zdravje in nega

Pri tej rubriki ocenjevanja se pokaže dejanska pripravljenost kunca na razstavo oz. rejčevo delo. Kunec na razstavi mora biti zdrav, vitalen, dobro negovan, v dobri razstavni kondiciji. Kožuh mora biti čist, bleščeč, brez morebitnih parazitov. Ne sme biti poškopljnjen z urinom, razen če se to zgodi na razstavi. Smrček ne sme biti moker ali umazan. Če smo v zadnjih dneh pred razstavo kunca dobro pripravili, ne bomo imeli odbitka točk, saj bodo čista tudi spolovila, kremplji pa postrizeni. Vse našete stvari odražajo končno oceno kunca (Klinar, 2012c).

3 METODE DELA

Za namen raziskave smo pripravili anketni vprašalnik in ga posredovali rejcem razstavnih pasemskih kuncev v Sloveniji.

3.1 VIRI PODATKOV

Osnovna populacija so bili vsi rejci razstavnih pasemskih kuncev v Sloveniji. Vzorec je bil priložnostni, vendar ga lahko obravnavamo kot slučajnostni vzorec v statistični analizi. Vanj so zajeti razstavljalci pasemskih kuncev, ki so na anketne vprašalnike odgovarjali na več različnih razstavah malih živali v Sloveniji v letu 2012.

Na osnovi podatkov, pridobljenih od rejcev razstavnih pasemskih kuncev iz cele Slovenije, smo ugotovili, katere rejske metode uporabljajo rejci in kako selekcionirajo ter odbirajo kunce, ki jih na koncu leta razstavljajo.

3.2 PRIPRAVA ANKETE

Vprašalnik je vseboval 36 vprašanj zaprtega in odprtega tipa. Vprašalnik (priloga A) smo razdelili v 4 sklope. Prvi sklop so sestavljala vprašanja, vezana na osnovne podatke rejcev, drugi sklop je obravnaval rejske metode, tretji odbiro ali selekcijo razstavnih pasemskih kuncev in četrti razstavljanje kuncev.

Anketa ni bila standardizirana, izdelana je bila priložnostno za to raziskavo.

3.3 IZVEDBA ANKETIRANJA

Raziskavo smo izvedli s pomočjo vprašalnika (priloga A), ki smo ga dostavili rejcem v času razstav ob koncu leta 2012. Izpolnjenih je bilo 69 vprašalnikov, ki so jih izpolnili rejci iz slovenskih društev, ter en izpolnjen vprašalnik rejca iz avstrijskega društva. Skupaj smo analizirali 70 vprašalnikov.

3.4 OBDELAVA PODATKOV

Vse odgovore na vprašanja smo najprej pregledali, uredili in pripravili za nadaljnjo obdelavo in analizo. Podatke smo analizirali z metodami opisne statistike. Uporabili smo računalniški program Microsoft Excel. Pri obdelavi podatkov smo uporabili aritmetično sredino in delež v odstotkih. Za oštevilčenje pasem kuncev smo uporabili metodo številčenja po Slovenskem vzorniku pasemskih kuncev 2004.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1 REZULTATI

4.1.1 Osnovni podatki o anketirancih

Anketirali smo 70 rejcev, 62 moških (88,57 %) in 8 žensk (11,43 %). Rejci so v povprečju stari 50 let, najstarejši med njimi 75 in najmlajši 15 let. Anketiranci so člani slovenskih društev, le en rejec je bil anketiran kot član dveh avstrijskih društev.

4.1.2 Reja pasemskih kuncev

Preglednica 4 nam prikazuje, kolikšna je zastopanost posamezne pasme izmed vseh 74 pasem, ki so našteje in opisane v Slovenskem vzorniku pasemskih kuncev (Klinar in sod., 2004). Pasmo ovnačredi kar 21 rejcev (30 %), sledi ji pasma orjak, katero redi 14 (20 %) rejcev, ter orjaški lisec, katero redi 11 rejcev (15,7 %). Kar nekaj pasem rejci v Sloveniji ne redijo.

Preglednica 4: Število in delež rejcev, ki redijo posamezno pasmo

pasma		rejci, ki redijo pasmo	
št.	ime	število	delež (%)
1	Orjak	14	20
2	Beli orjak	3	4,3
3	Orjaški lisec	11	15,7
4	Ovnač	21	30
Velike pasme skupaj¹		38	54,3
5	Meisenški ovnač	0	0
6	Velika činčila	5	8,6
7	Francoski srebrec	0	0
8	Veliki svetli srebrec	0	0
9	Macklenburški lisec	2	2,9
10	Veliki srebrec	2	2,9
11	Beli novozelanc	8	11,4
12	Nitranec	0	0
13	Angleški ovnač	1	1,4
14	Modri dunajčan	5	7,1
15	Črni dunajčan	1	1,4
16	Sivi dunajčan	5	7,1
17	Modro sivi dunajčan	0	0
18	Burgundec	0	0
19	Hotot	0	0
20	Kalifornijec	9	12,9

pasma		rejci, ki redijo pasmo	
št.	ime	število	delež (%)
21	Beli dunajčan	2	2,9
22	Slovenski kunec	0	0
23	Rdeči novozelanc	6	8,6
24	Tribarvni lisec	1	1,4
25	Japonec	0	0
26	Tiringer	3	4,3
27	Beloresavec	3	4,3
28	Zajčar	3	4,3
29	Češki lisec	1	1,4
30	Alaska	1	1,4
31	Havana	3	4,3
Srednje pasme skupaj¹		39	55,7
32	Mali ovnač	3	4,3
33	Separator	0	0
34	Deilenaar	1	1,4
35	Kuna	0	0
36	Brezovec	1	1,4
37	Marburški sivec	1	1,4
38	Saški zlati	0	0
39	Mala činčila	1	1,4
40	Biserni sivec	0	0

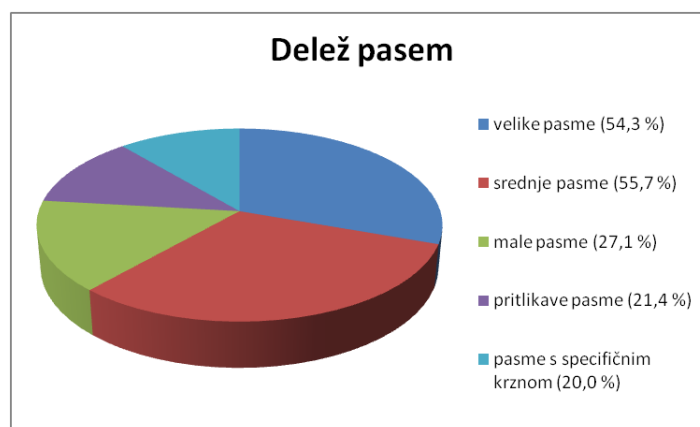
se nadaljuje

pasma		rejci, ki redijo pasmo	
št.	ime	število	delež (%)
41	Risovec	0	0
42	Mali srebrec	0	0
43	Angleški lisec	1	1,4
44	Holandec	8	11,4
45	Ožganec	3	4,3
46	Siamec	0	0
47	Črnosavec	0	0
48	Rus	1	1,4
Male pasme skupaj¹		19	27,1
49	Pritlikavi ovnač	6	8,6
50	Pritlikavi lisec	0	0
51	Hermelin	4	5,7
52	Obarvani pritlikavec	6	8,6
Pritlikave pasme skupaj¹		15	21,4
53	Modri reks	1	1,4
54	Kastor reks	2	2,9
55	Činčila reks	1	1,4
56	Beli reks	1	1,4
57	Dalmatinski reks	3	4,9

pasma		rejci, ki redijo pasmo	
št.	ime	število	delež (%)
58	Japonec reks	0	0
59	Tribarvni lisec reks	0	0
60	Havana reks	0	0
61	Črni reks	0	0
62	Rumeni reks	0	0
63	Slovaški reks	0	0
64	Brezovec reks	1	1,4
65	Sivec reks	0	0
66	Risovec reks	1	1,4
67	Ožgani reks	0	0
68	Kuna reks	0	0
69	Ruski reks	0	0
70	Pritlikavi reks	4	5,7
71	Angora	0	0
72	Lisičar	0	0
73	Pritlikavi lisičar	0	0
74	Satin	4	5,7
Pasme s specifičnim krznom skupaj¹		14	20,0

¹ Ker lahko posamezen rejec iz določene skupine pasem v tej skupini redi več kot eno pasmo, je seštevek rejcev po skupinah zmeraj manjši od vsote rejcev po posameznih pasmah.

V preglednici 4 opazimo tudi, da je skupina srednjih pasem najpogostejša v kunčnikih rejcev. Redi jih 39 (55,7 %) rejcev, takoj pa jim sledijo velike pasme, ki jih redi 38 (54,3 %) rejcev, v najmanjšem številu pa se pojavljajo pasme s specifičnim krznom, ki jih redi 14 (20 %) rejcev (prikazano v sliki 25).

Slika 25: Delež pasem

Rejci redijo od 1 do 6 pasem (preglednica 5). Največ jih redi eno pasmo (30 %), kar 19 rejcev (27,1 %) redi dve pasmi, 7 (10 %) rejcev redi celo 6 pasem.

Preglednica 5: Število pasem, ki jih redijo posamezni rejci

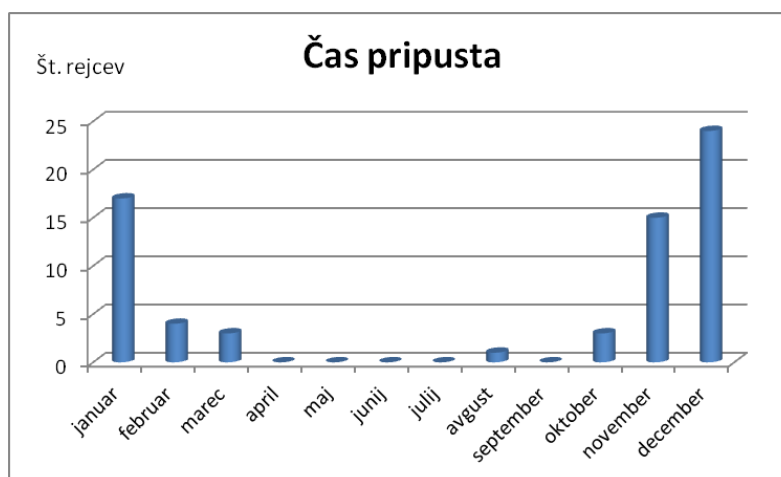
Število pasem	1	2	3	4	5	6
Število rejcev	21	19	12	6	5	7
Delež rejcev (%)	30	27,1	17,1	8,6	7,1	10

Rejec v povprečju redi 2-3 pasme, ima 11 plemenskih samic ter 5 plemenskih samcev, skupno število vseh živali pa je 50. Največje število samic, ki jih redi eden izmed anketirancev, je 48, najmanjše število je 1. Večina rejcev redi svoje kunce v lesenih kunčnikih, le redki uporabljajo mrežaste ter kombinirane kletke (preglednica 6).

Preglednica 6: Število plemenskih samic in samcev ter pasem, ki jih redi povprečen rejec, ter največje in najmanjše število le-teh

	št. pasem na rejca	št. samic	št. samcev	podmladek kuncev	kunci skupaj
Povprečje	2,7	11	5	34	50
Min	1	1	1	0	2
Max	6	48	20	144	159

Obdobje, v katerem rejci pripuščajo samice, ter delež pripustov v določenem mesecu v letu nam prikazujeta slika 26 in priloga B. Na vprašanje, kdaj začno pripuščati samice z namenom, da skotijo mladiče, ki bodo vzrejeni kot razstavni kunci, je odgovorilo 67 rejcev. Kar 24 rejcev (35,8 %) za vzrejo razstavnih kuncev pripušča samice v mesecu decembru, 17 (25,3 %) pa v mesecu januarju. Redki pripuščajo samice v spomladanskem času, medtem ko se je za pripust med poletjem odločil le eden rejec.

Slika 26: Čas pripusta

Pri anketiranih rejcih skoti samica povprečno 2-3 gnezda letno, mladičke rejci odstavijo po drugem mesecu starosti. Plemenske samice in samce redijo okoli tri leta. Samice skotijo v povprečju 7 mladičkov, slabih 6 tudi vzredijo. Rejci se srečujejo tudi s poginom, ki je v povprečju 6,1 %. Nekaterim rejcem ne pogine nobena žival, medtem ko je bil pogin pri enem rejcu (leta 2012) 50 % (preglednica 7).

Preglednica 7: Rezultati reje

	št. gnezd letno	starost ob odstavitvi (mesec)	št. let reje samice	št. let reje samca	št. živorojenih mladičkov na gnezdo	št. vzrejenih mladičkov na gnezdo	letni pogin v %
Povprečje	2,5	2,2	2,8	3,0	7,0	5,8	6,1
Min	1	0,75	1	1	3,5	3	0
Max	4,5	4	5	7	14	8	50

Preglednica 8 nam prikazuje, da se največ rejcev (58,8 %) srečujeje z 1-5 % poginom, le malo rejcev (7,4 %) se s poginom ne srečuje, medtem ko se 5,9 % rejcev srečuje z več kot 10 % poginom. Na vprašanje je odgovorilo 68 rejcev.

Preglednica 8: Pogin v reji

	delež pogina			
	0 %	1-5 %	5-10 %	nad 10 %
št. rejcev	5	40	19	4
delež rejcev (%)	7,4	58,8	27,9	5,9

Pri odstavljanju mladičev rejci uporabljajo dve metodi. Iz boksa odvzamejo mater ali obratno. Preglednica 9 nam kaže, da 39 (58,2 %) rejcev mladičke odstavi v nov kunčnik, medtem ko je 28 (41,8 %) rejcev odgovorilo, da mladičke pustijo v istem boks, ven pa odvzamejo kunko (odgovorilo 67 rejcev).

Kar 43 (61,4 %) rejcev se srečuje s pojavom bolezenskih znakov pri kuncih, medtem ko se 27 (38,6 %) s temi ne srečuje (odgovorilo 70 rejcev). Preventivne metode pri reji uporablja

54 (78,3 %) rejcev, medtem ko 15 (21,7 %) rejcev ne uporablja nobenega preventivnega sredstva za zdravstveno zaščito živali. Na vprašanje, ali uporabljajo preventivne metode, je odgovorilo 69 rejcev.

Preglednica 9: Odstavitev mladičev in ukrepi pri boleznih

	iz boksa odvzamejo mater	iz boksa odvzamejo mladiče	se srečujejo z boleznimi	se ne srečujejo z boleznimi	uporabljajo preventivne metode	ne uporabljajo preventivnih metod
Št. rejcev	28	39	43	27	54	15
Delež rejcev (%)	41,8	58,2	61,4	38,6	78,3	21,7

Pri vprašanju, kdaj odstavlja mladiče, so bili odgovori precej različni. Preglednica 10 nam prikazuje, da največ rejcev odstavlja mladiče pri 8 tednih starosti in sicer 23 (33,8 %), 3 rejci (4,3 %) mladiče pustijo pri kunkah kar 16 tednov, 1 rejec (1,4 %) pa odstavi mladičke že pri treh tednih starosti. Na vprašanje je odgovorilo 69 rejcev.

Preglednica 10: Povprečna starost mladičev ob odstavitvi v tednih

	Povprečna starost mladičev ob odstavitvi (tedni)								
	3	4	6	7	8	10	11	12	16
Št. rejcev	1	3	13	2	23	8	1	15	3
Delež rejcev (%)	1,4	4,3	18,8	2,9	33,3	11,6	1,4	21,7	4,3

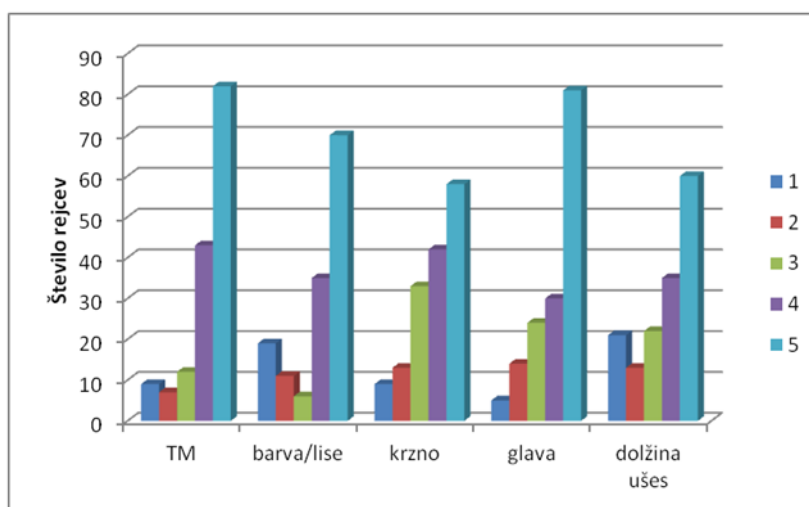
4.1.3 Odbira ali selekcija razstavnih pasemskih kuncev

Rejci začnejo odbirati kunce za razstavo po tretjem mesecu, v povprečju pri 3,8 mesecu starosti. Le redki odbirajo pred tretjim mesecem. Pri odbiri večina rejcev kunce osami, v povprečju pri starosti 3,9 meseca. Pri odbiri kunca je na vprašanje odgovorilo 66 rejcev, odgovor o osamitvi kunca je podalo 69 rejcev, čas osamite kunca pa je zapisalo 55 rejcev (preglednica 11).

Preglednica 11: Odbira in osamitev kuncev

	Odbira kunca		Osamitev kunca			
	pred tremi meseci	po tretjem mesecu	da	ne	pred tremi meseci	po tretjem mesecu
Št. rejcev	8	58	63	6	5	50
Delež rejcev (%)	12,1	87,9	91,3	8,7	9,1	90,9

Iz slike 27 in priloge C razberemo, kako pomembne so rejcem določene lastnosti kunca oz. na kaj so bolj pozorni pri izbiri živali. Pri vprašanju je bilo anketiranih 70 rejcev, rejci so lahko za vsako lastnost podali enako oceno, lahko so odgovarjali tudi za vsako pasmo posebej. Našteli smo naslednje telesne oblike: telesna masa (TM), barva oz. lise, krzno, oblika glave, dolžina ušes. Rejci so jih morali oceniti z ocenami od 1-5 za vsako pasmo posebej. Rejem je najpomembnejša lastnost TM, saj jo je z oceno 5 ocenilo 82 (53,6 %) rejcev, sledi ji lastnost oblika glave, z oceno 5 jo je ocenilo 81 (52,6 %) rejcev, nekoliko manj pa sta jim pomembni dolžina uhljev in krzno. Največ rejcev (21 oz. 13,9 %) je ocenilo dolžino ušes z oceno 1.

Slika 27: Pomembnost lastnosti kuncev (ocene od 1-5; 1 najmanj pomembno, 5 najbolj pomembno)

Rejem smo postavili vprašanje, na katere napake so pri razstavnih kuncih najbolj pozorni. Našteli smo več napak, ki se pojavljajo pri kuncih. V preglednici 12 razberemo, da je 62 (88,6 %) rejcev najbolj pozornih na podbradek, 46 (65,7 %) rejcev pa na napake v skeletu. Najmanj pozornosti rejci posvečajo telesnim razmerjem (19 oz. 27,1 % rejcev). Dovolili smo možnost izbire več odgovorov, odgovorilo je 70 rejcev (preglednica 12).

Preglednica 12: Napake pri kuncih, na katere so rejci najbolj pozorni

	Napake pri kuncih								
	skelet	telesna razmerja	strm hrbet	povešen hrbet	povešen rep	anomalije zob	viseči uhlji	viseča moda	podbradek
Število rejcev	46	19	34	21	31	29	25	25	62
Delež rejcev (%)	65,7	27,1	48,6	30	44,3	41,4	35,7	35,7	88,6

V preglednici 13 so vpisani podatki o napakah, s katerimi se rejci najpogosteje srečujejo v reji razstavnih pasemskih kuncev. Najpogostejši napaki pri kuncih sta podbradek (21,1 %) in napake v barvi krzna (21,1 %), problem so tudi križne kosti (18,4 %) ter napake v skeletu (10,1 %). Poleg naštetih napak so 3 rejci napisali, da se srečujejo z golim zatiljem,

napakami v stoji kunca in petnimi žulji. Na vprašanje je odgovorilo 70 rejcev, odgovarjali so lahko z izbiro več odgovorov.

Preglednica 13: Napake, s katerimi se rejci najpogosteje srečujejo

	povešen rep	križne kosti	skelet	kratka ušesa	barva - lise	glava	TM	krzno	podbradek	kihanje	strm hrbet	viseči uhlji
Št. rejcev	2	20	11	4	23	3	6	7	23	2	2	3
Delež rejcev (%)	1,8	18,4	10,1	3,7	21,1	2,7	5,5	6,4	21,1	1,8	1,8	2,7

Preglednica 14 prikazuje, kateri spol živali rejci kupijo, da bi izboljšali genske lastnosti že obstoječe reje. Najpogosteje kupujejo samce (63,8 % rejcev), najmanj rejcev (24,6 %) pa kupuje oba spola. Na vprašanje je odgovorilo 69 rejcev. Vsi rejci so skupno v letu 2012 kupili 148 plemenskih samic in 125 plemenskih samcev.

Preglednica 14: Nabava živali

	Nabava živali		
	samci	samice	samci in samice
Št. rejcev	44	8	17
Delež rejcev (%)	63,8	11,6	24,6

Preglednica 15 prikazuje, da si rejci največ živali priskrbijo na razstavah (55 rejcev oz. 52,9 %), malo manj rejci zaupajo sejmom, saj tam kupuje le 14 rejcev (13,5 %). Pri nakupu živali je rejcem najbolj pomemben pasemski videz živali, na drugem mestu je zdravstveno stanje, medtem ko oceni kunca in ceni ne dajejo prevelikega poudarka. Rejci so lahko označili več odgovorov hkrati, odgovorilo je 70 rejcev.

Preglednica 15: Nakup živali in lastnosti, na katere so ob nakupu rejci najbolj pozorni

	nakup živali			pozornost pri nakupu			
	pri rejcu	razstave	sejmi	zdravstveno stanje	cena	pasemski videz	ocena kunca
Št. rejcev	35	55	14	39	7	60	21
Delež (%)	33,6	52,9	13,5	30,7	5,5	47,3	16,5

4.1.4 Razstavljanje kuncev

V sliki 28 in prilogi D lahko vidimo, da največ rejcev (37,31 %) razstavlja svoje kunce pri starosti 12 mesecev, 28,4 % rejcev razstavlja živali pri osmih mesecih starosti. Redki razstavlajo pred osmim mesecem, ravno tako manj pogosto razstavlajo kunce, ki so starejši od enega leta. Za transport kuncev večina rejcev uporablja lesene zaboje. Na vprašanje je odgovorili 67 rejcev.

Slika 28: Starost kunca ob razstavljanju

V letu 2012 so anketirani rejci skupno razstavljali 550 samic in 499 samcev vseh pasem. Preglednica 16 nam prikazuje koliko tednov pred razstavo pričnejo rejci z nego kunca. Nego opravljajo različno dolgo v času pred razstavo, največ rejcev (31,2 %) prične z nego 8 tednov pred razstavo (odgovorilo 64 rejcev).

Preglednica 16: Nega pred razstavo

	Začetek nege pred razstavo (tedni)													
	1	2	4	6	8	10	12	16	20	24	28	32	36	46
Št. Rejcev	2	3	16	2	20	2	6	1	2	1	1	3	4	1
Delež rejcev (%)	3,1	4,7	25	3,1	31,2	3,1	9,4	1,6	3,1	1,6	1,6	4,7	6,2	1,6

V preglednici 17 vidimo, da 34 (55,7 %) rejcev neguje kunca vsaj enkrat tedensko (odgovorilo 61 rejcev).

Preglednica 17: Pogostost nege kuncev pred razstavo

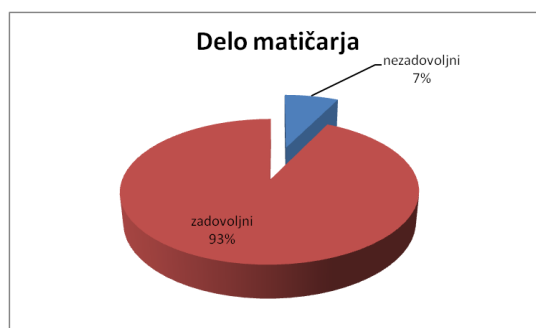
	Pogostost nege							
	1×/ mesec	1×/ 14 dni	1×/ teden	1-2×/ teden	2×/ teden	2-3×/ teden	3×/ teden	7×/ teden
Št. rejcev	4	2	34	1	5	1	3	11
Delež rejcev (%)	6,6	3,3	55,7	1,6	8,2	1,6	4,9	18,0

Rejci v povprečju prodajo 36 % razstavljenih živali, povprečno 41 % razstavljenih živali pa zadržijo zase za nadaljnjo rejo. Na društvenih razstavah sodeluje 66 rejcev, 48 na državnih, medtem ko kar nekaj rejcev sodeluje še na ostalih razstavah (preglednica 18). Odgovorilo je vseh 70 anketiranih rejcev, ki so lahko izbrali več odgovorov.

Preglednica 18: Sodelovanje na razstavah

	Razstave						
	društvene	meddruštvene	regijske	državna	mednarodne	super pokali	evropska
Št. rejcev	66	20	23	48	22	19	24
Delež (%)	94,3	28,6	32,9	68,6	31,4	27,1	34,3

Ocene dela matičarjev prikazujeta slika 29 ter priloga E. Rejci so na splošno zadovoljni, saj je to potrdilo 64 (93 %) rejcev. Ostalih 5 (7 %) rejcev z delom matičarja ni bilo zadovoljnih. Na vprašanje je odgovorilo 69 rejcev.

Slika 29: Delo matičarja

Pri ocenjevanju kuncev so se rejci različno odzvali, kar nam prikazujeta slika 30 ter priloga F. Ker smo vprašali po vsaki pasmi posebej, smo dobili več odgovorov. Na vprašanje je odgovorilo 70 rejcev. Kar 63 (39,9 %) rejcev je ocenilo, da so z ocenami kuncev precej zadovoljni (ocena 4); 60 (38,0 %) je zapisalo petico (zelo zadovoljni), skupno 8 (5,1%) rejcev pa ni zadovoljnih z ocenami kuncev, saj so zapisali oceni 1 in 2.

Slika 30: Zadovoljstvo z oceno kuncev (ocene 1-5; 1- nezadovoljni; 5- zelo zadovoljni)

Tudi z delom sodnikov so rejci v glavnem zadovoljni (slika 31, priloga F). Največ rejcev (36 oz. 53 %) je delo sodnikov ocenilo z oceno 4, oceno tri je zapisalo nekoliko več rejcev (15 oz. 22 %), kot oceno 5 (13 oz. 19 % rejcev). Nezadovoljni so bili le 4 rejci oz. 6 % (oceni 1 in 2). Na vprašanje je odgovorilo 68 rejcev.

Slika 31: Zadovoljstvo z delom sodnikov (ocene 1-5; 1- nezadovoljni; 5- zelo zadovoljni)

4.2 RAZPRAVA

Odziv na vprašalnike, ki smo jih dostavili kar na društvene razstave, je bil kar dober, saj smo lahko skoraj vsakega rejca osebno prosili, da izpolni vprašalnik, starejšim rejcem pa smo tudi pomagali pri reševanju le-teh. Veliko izpolnjenih anketnih vprašalnikov nam je priskrbel g. Tomaž Klinar, ki je anketirance pridobil na razstavah, kjer je ocenjeval kunce.

Z anketnim vprašalnikom smo želeli ugotoviti predvsem, katere rejske metode uporabljajo rejci pri vzreji razstavnih pasemskih kuncev, kako in na kakšen način kunce odbirajo, da pridejo do želenih rezultatov, pridobili pa smo tudi nekaj splošnih statističnih podatkov o reji razstavnih pasemskih kuncev v Sloveniji.

V anketi so rejci različno odgovarjali na vprašanja. Verjetno niso hoteli razkrivati svojih metod reje, zato skoraj pri nobenem vprašanju nismo dobili odgovorov vseh anketiranih rejcev.

Pasme so razdeljene v 5 skupin (velike, srednje, male, pritlikave, pasme s specifičnim krznom), tako smo jih razdelili tudi mi. Po deležu rejcev, ki redijo posamezne pasme, so najbolj zastopane srednje pasme, ki jih redi 55,7 % rejcev, tesno jim sledijo velike pasme, katere redi 54,3 % rejcev. Male pasme redi 27,1 % rejcev, pritlikave 21,4 %, pasme s specifičnim krznom pa 20 % rejcev.

V zadnjih letih se je delež pasem po priljubljenosti nekoliko spremenil. Orson v svoji raziskavi iz leta 2008 navaja, da je delež anketiranih rejcev, ki so v Sloveniji gojili srednje velike pasme znašal 76,1 %, velike pasme je redilo 45,7 % rejcev, male 23,9 %, pritlikave 32,6 % in pasme s specifičnim krznom 13 % anketiranih rejcev. Opazimo lahko, da se je zanimanje za srednje pasme nekoliko zmanjšalo, povečalo pa se je število rejcev, ki redijo velike pasme. Male pasme so se obdržale v podobnem deležu, priljubljenost »pritlikavcev« je nekoliko upadla, medtem pa se je skoraj podvojil delež pasem s specifičnim krznom.

Srednje pasme so prav gotovo najpogostejše zato, ker v to skupino spada kar 27 pasem. Velike pasme so takoj za njimi. V to skupino spadajo le 4 pasme. Izmed vseh je najbolj zastopana pasma ovnač, ki jo goji 30 % od vseh rejcev, sledi ji orjak z 20 % rejcev ter orjaški lisec, ki ga goji 15,7 % rejcev. Po zbranih podatkih so te tri pasme, ki spadajo v skupino velikih pasem, najbolj zastopane, kar pomeni, da so po zastopanosti konkurenčne srednjim pasmam. Rejci se najverjetneje odločajo za velike pasme predvsem zaradi tega, ker hitro rastejo in pridobijo večjo telesno maso, kar navsezadnje za rejce pomeni tudi več mesa.

Večina rejcev goji po eno ali dve pasmi, kar pomeni, da se reja v zadnjih letih ni bistveno spremenila, če primerjamo podatke iz leta 2008. Orson (2008) navaja, da naj bi rejci v največjem deležu gojili po dve pasmi.

Čas pripusta je pri ljubiteljski reji kuncev še kako pomemben, saj morajo rejci do konca leta vzrediti mladiče, ki morajo biti dovolj stari in razviti, da jih lahko razstavljajo in navsezadnje, da kunci na razstavah prejmejo dobro oceno. Po podatkih ankete traja obdobje pripuščanja od oktobra do marca. Največ rejcev pripušča meseca decembra in

januarja. Rejci začnejo pripuščati že oktobra, saj lahko v primeru, da se kombinacija med staršema ni obnesla, ponovno poskusijo s kakšno drugo kombinacijo staršev. Rejci začnejo pripuščati samice potemtakem leto dni pred razstavo ali celo več, zato nekateri kunci dosežejo starost enega leta. Zanimivo je, da nam pri samcih vedno zmanjkuje časa, da bi se dokončno razvili. Pri samicah je to nekoliko drugače. Pri takšni starosti se lahko samicam razvije kar velik podbradek, pozneje pa imamo lahko tudi težave pri obrejitvi samic.

Večini rejcev ni pomembno, koliko gnezd ima samica letno, važno je le, da dobijo kakovostne potomce, ki jih bodo razstavljali. Samice pripuščajo dva do trikrat letno. Plemenske živali redijo v povprečju tri leta, nato jih zamenjajo z novimi. Samice imajo v gnezd 7 mladičev, od tega jih povprečno 6 tudi vzredijo. Rejcem ni pomembno, da samica skoti večje število mladičev, ampak imajo celo raje nekoliko manjša gnezda, saj so ti mladiči potem močnejši in odpornejši ter navsezadnje tudi bolj kakovostni.

Težko se je izogniti pojavom bolezenskih znakov. Kar 61,4 % rejcev se srečuje z boleznimi, 78,3 % rejcev pa uporablja tudi preventivna sredstva, ki ščitijo kunce pred tem. To je še kako pomembno, saj lahko rejec hitro ostane brez kakovostnih živali za razstavo, še posebej, če pasmo goji v manjšem številu in je že tako težko priti do vrhunskih potomcev. Povprečen pogin je 6,1 %, kar pomeni, da se bolezni v ljubiteljskih rejah ne pojavljajo tako pogosto kot v intenzivnih rejah. Grün (2002) navaja, da ni nič nenavadnega, če v intenzivni reji pogine tudi 30 % vseh živali.

Zgodnja odstavitve mladičev v ljubiteljski reji ni tako pomembna kot v intenzivni reji, saj ima samica le 2-3 gnezda letno, zato lahko rejci odstavljajo mladiče nekoliko pozneje. Največ rejcev (33,3 %) odstavlja mladiče pri 8 tednih starosti, kar nekaj pa mladiče pusti pri samici 12 tednov (21,7 % rejcev). Mlečnost samice po 5. tednu sicer močno upade in je delež mleka v prehrani mladičev od 6. tedna dalje zanemarljiv (Grün, 2002), a rejci puščajo mladiče pri samicah čim dlje časa zaradi odpornosti, saj starejši kot so, bolj so odporni in lažje prenašajo odstavitveni šok. S tem rejci omogočajo svojim mladičem optimalne pogoje. Orson (2008) navaja, da največ rejcev odstavlja mladiče pri osmih tednih (32,6 % rejcev), kar 16 tednih pa pri samici pusti mladiče 2,2 % rejcev. Metode odstavitve zadnja leta ostajajo enake, saj se rezultati skoraj povsem ujemajo.

Dobra polovica rejcev mladiče premesti v nov kunčnik, skoraj polovica rejcev pusti mladičke v prvotnem boks in ven vzame mater. Sklepamo lahko, da skoraj polovica rejcev tudi na ta način ščiti svoje mladiče, da jih pusti v prvotnem boks, na katerega so navajeni. S higienskega vidika je bolje dati mladiče v nov, sveže očiščen boks.

Odbira kuncev za razstavo se začne po tretjem mesecu starosti. Takrat so na kuncih že vidne lastnosti, ki so pomembne za razstavljanje. Po odbiri rejci kunca osamijo in mu s tem omogočijo še dodatne pogoje za dober razvoj. Rejci so po zbranih podatkih pri odbiri najbolj pozorni na obliko glave ter telesno maso živali. Telesna masa je pri razstavnih kuncih še kako pomembna. Pri velikih pasmah kunec izgubi točke, če je prelahak ali pretežak, le da zgornjo mejo velike pasme redko prekoračijo. Pri ostalih pasmah igra telesna masa še večjo vlogo, kajti te pasme lahko ob malo boljšem oz. obilnejšem krmljenju kaj hitro prekoračijo tudi zgornjo mejo. Rejci morajo biti zaradi tega v zadnjem obdobju pred razstavo še posebej pozorni pri krmljenju kuncev. Podobno je pri dolžini

uhljev, ki je ravno tako omejena pri vseh pasmah, zato morajo rejci izločati živali s prekratki uhlji ali obratno. Lahko jih uporabijo za nadaljnjo rejo, na primer, samico, ki ima prekratke uhlje, lahko parimo s samcem z daljšimi uhlji, da bi tako dobili potomce z idealnimi lastnostmi.

Vsak rejec se srečuje z napakami pri kuncih, saj kunci nimajo vedno vseh lastnosti, ki jih opisuje vzornik razstavnih pasemskih kuncev. Po zbranih podatkih so rejci najbolj pozorni na napako »podbradek«, s katero se tudi najpogosteje srečujejo v reji. Podbradek je še kako težavna napaka, ki se je težko znebimo, zato je v reji priporočljivo puščati starejše živali, ki so nam dajale potomce z dobrimi rezultati, kajti če teh živali nimamo več, potem težko pridemo nazaj na željeno stanje.

Da bi se znebili napak pri kuncih, rejci osvežujejo rejo tako, da v rejo pripeljejo novo žival. Večina kupuje samce. Klinar (2012c) navaja, da je samec pomembnejši v reji kuncev, pa ne zato, ker bi bile njegove genske lastnosti pomembnejše, ampak zaradi tega, ker oplodi več samic in z napačno izbranim samcem si lahko naredimo veliko škodo, če z njim oplodimo več samic. Zato je bolje puščati samce iz lastne vzreje, saj poznamo njihovo poreklo, dokupujemo pa samice.

Pri nakupu živali rejci na splošno ne gledajo na ceno, ampak na pasemski videz kuncev ter zdravstveno stanje. Živali najraje kupujejo na razstavah, saj so tam ocenjene in navsezadnje vidijo lahko tudi sorodne živali. Menim, da je ta način najprimernejši, saj zagovarjam tezo, da je bolje kupiti najslabšo žival iz dobre kolekcije, kot najboljšo žival iz slabe kolekcije kuncev. Še boljši način je, če si žival oz. živali ogledamo in izberemo kar pri rejcu na domu, kjer lahko vidimo celotno rejo in se na podlagi tega odločimo ali bomo žival kupili oz. ali bo ustrezala naši že obstoječi reji.

Poleg dobrih genskih lastnosti kunca in ostale oskrbe je pomembna tudi nega kunca. S pravilno nego kunca pripravljamo na sodniške prijeme, kar je pomembno pri razstavnem kuncu, saj bo pred sodnikom zavzel razstavno držo, ki je pozitivna lastnost pri ocenjevanju. Največ rejcev (31,2 %) začne z nego 2 meseca pred razstavo in največ rejcev (55,7 %) kunce neguje enkrat tedensko. Transport kuncev na razstavo imajo rejci urejen s transportnimi zaboji. Ko pridejo živali nazaj na dom, jih redno opazujejo, še prej razkužijo kunčnike, so pozorni pri krmljenju, dodajajo vitaminsko mineralni dodatek. Nekateri rejci kunce ob vrnitvi na dom uhlevijo v karantenske bokse.

Največ rejcev (94,3 %) sodeluje na društvenih razstavah, nekaj manj (68,6 %) na državni razstavi, ostalih razstav se rejci udeležujejo manj pogosto. Reja razstavnih kuncev je sicer ljubiteljska dejavnost, vendar zahteva tudi finančno zmogljivost. Če hočejo rejci sodelovati na razstavah, morajo poravnati stroške prevoza ter »gajbarine« (prispevka za kletke). Kot kaže, si marsikateri rejec ne more privoščiti vseh razstav. Dejstvo je tudi, da je večina rejcev starejših, kar jim dodatno otežuje sodelovanje na vseh razstavah.

Ocena kunca na razstavi je končna ocena vsega rejčevega truda skozi celo leto. Rejci so z ocenami kuncev in ocenjevanjem sodnikov kar zadovoljni, najde se jih tudi nekaj, ki s tem niso zadovoljni, kar je po mojem mnenju povsem razumljivo. Verjetno vsak sodnik vidi žival po svoje, zato menim, da ocene nikakor ne morejo biti izenačene. Čeprav kot rejec vložim vsako leto veliko truda v dobro oskrbo in kupujem nove živali, ne dosežem vedno vrhunskih rezultatov, saj pri vzreji igra veliko vlogo tudi sreča.

Zadnje vprašanje ankete se je glasilo, kaj bi rejci, če bi bilo v njihovi moči, spremenili na razstavah. Kar nekaj rejcev je z razstavami popolnoma zadovoljnih, ostali so odgovarjali različno. Precej odgovorov je bilo vezanih na ocenjevanje kuncev, pomanjkanje mladih članov in s tem tudi pomanjkanje kuncev in več različnih pasem, nekaj rejcev bi spremenilo tehnično opremo, razdalje med kletkami bi morale biti večje, saj se kunci med sabo lahko močno zgrizejo, poudarjali so tudi, da bi moral biti večji časovni razmik med razstavami, sodniki naj bi bili prerazporejeni in ne vedno isti. Rejci si želijo tudi boljši odnos s sodniki, večjo natančnost pri ocenjevanju ter da bi bile živali še bolj pripravljene za razstavo. Med predlogi za izboljšanje razstav je bil najpogostejši odgovor, da si rejci v društvih želijo več mladih, novih članov. Sam sem podobnega mnenja, saj je tudi v našem društvu opaziti vse manjše število rejcev in vse manj živali na razstavah.

5 SKLEPI

Po pregledu in obdelavi podatkov o vzreji razstavnih pasemskih kuncev v Sloveniji smo ugotovili naslednje:

- V anketi je bilo zajetih 70 rejcev, od tega 88,6 % moških in 11,4 % žensk. Povprečna starost anketirancev je bila 50 let, najstarejši je bil star 75 in najmlajši 15 let.
- Najbolj zastopana pasma med rejci je ovnač, ki jo goji 30,0 % rejcev, sledi ji pasma orjak, ki jo goji 20,0 % rejcev, ter orjaški lisec s 15,7 % rejcev. Ostale pasme so zastopane v manjšem deležu.
- Velike in srednje pasme so po zastopanosti kar blizu, saj srednje pasme redi 55,7 %, velike pa 54,3 % rejcev. Najmanj so zastopane pasme s specifičnim krznom, ki jih redi 20,0 % rejcev.
- Delež rejcev, ki redi po 1 pasmo je 30 %, 27 % rejcev redi po dve pasmi, najmanjši je delež rejcev, ki redi po 5 pasem (7,1 %). Največ pasem, ki jih redi rejec, je 6 (10 % rejcev).
- Rejec v povprečju redi 2-3 pasme, ima 11 plemenskih samic, 3 plemenske samce ter skupno redi 50 živali. Reja poteka v lesenih kletkah, le redki redijo svoje kunce v mrežastih kletkah.
- Največ rejcev pripušča samice z namenom, da vzgojijo razstavne pasemske kunce, meseca decembra (35,8 %), januarja jih pripušča 25,3 %. Ostali rejci pripuščajo še v ostalih zimskih in spomladanskih mesecih, medtem ko med poletnimi meseci rejci kunk ne pripuščajo (le avgusta 1 rejec oz. 1,1 %).
- Samice pri rejcih povprečno kotijo 2- ali 3-krat letno, mladiče rejci odstavijo po 2. mesecu starosti. Samice in samci plemenijo pri rejcu povprečno 3 leta. Kunka skoti povprečno 7 mladičkov, od tega jih 6 odredi. Rejci se srečujejo s poginom, ki je v povprečju 6,1 %.
- Pri odstavitvi iz boksa 41,8 % rejcev odvzame kunko, 58,2 % rejcev pa mladičke premesti v nov kunčnik.
- Večina rejcev (61,4 %) se srečuje z boleznimi pri vzreji razstavnih pasemskih kuncev, medtem ko se jih 38,6 % s tem ne srečuje. V boju z boleznimi večina rejcev uporablja preventivne metode (78,3 %), 21,7 % rejcev tega ne počne.
- Največ rejcev (33,3 %) odstavlja mladičke pri 8 tednih starosti, kar precej rejcev pusti mladičke pri materi do 12. tedna starosti (21,7 %). Ostali rejci uporabljajo različne metode odstavitve, saj nekateri odstavijo mladičke že pri 3 tednih, nekateri pa te pustijo pri kunki kar 16 tednov.

- Rejci začnejo kunce za razstavo odbirati po 3. mesecu starosti, povprečno pri starosti 3,8 meseca. V času odbire večina rejcev kunce osami.
- Pri vprašanju, na kaj so rejci pri odbiru kuncev najbolj pozorni, smo podali naslednje lastnosti: telesna masa, barva - lise, krzno, oblika glave, dolžina uhljev. Rejci so ocenjevali lastnosti z ocenami od 1-5, kjer 1 pomeni najmanj pozoren, 5 pa najbolj pozoren. Izkazalo se je, da so vse lastnosti pomembne, le da nekoliko izstopata oblika glave ter telesna masa, ki so ju rejci ocenili kot najpomembnejši lastnosti.
- Pri odbiru razstavnih pasemskih kuncev so rejci najbolj pozorni na napako »podbradek«, ki jo je obkrožilo kar 88,6 % rejcev, 65,7 % rejcev je nekoliko bolj pozornih na napake v skeletu, medtem ko so na ostale napake ravno tako pozorni, le da so manj pomembne.
- Najpogostejši napaki, s katerima se rejci srečujejo, sta podbradek (21,1 % rejcev) in napake v krznu (21,1 % rejcev). Rejci napake odpravljajo na različne načine, odvisno za katero napako gre. Najpogostejša odgovora sta bila: stroga selekcija in nabava novih živali. Nekaj rejcev odpravlja napake (npr. krzno, petni žulji) s pravilno izbranim krmnim obrokom.
- Najpogosteje (63,8 %) rejci kupijo samca, da osveži kri v reji. Samico kupi 11,6 % rejcev, 24,6 % jih pa kupuje oba spola. Skupno so rejci v letu 2012 kupili 148 plemenskih samic ter 125 plemenskih samcev.
- Na razstavah kupuje žival 55,9 % rejcev, 33,6 % rejcev kupuje pri rejcih na domovih, le 13,5 % rejcev kupuje živali na sejmihi. Pri nakupu je 47,3 % rejcev bolj pozornih na pasemski videz živali, na zdravstveno stanje živali pa 30,7 % rejcev.
- Največ rejcev razstavlja svoje kunce pri starosti 12 mesecev (37,3 %). V letu 2012 so rejci skupno razstavljali 550 samic ter 499 samcev vseh pasem.
- Z nego kunca začnejo rejci različno dolgo pred razstavo, največ (31,2 %) jih začne z nego 2 meseca pred razstavo. Največ rejcev (55,7 %) neguje kunce enkrat tedensko.
- Za transport na razstave in z njih rejci najpogosteje uporabljajo transportne zaboje, namenjene prevozu. Ob vrnitvi živali v domači, razkuženi kunčnik rejci vizualno pregledujejo živali, so pazljivejši pri krmljenju ter dodajajo vitaminsko mineralni dodatek. Nekateri rejci kunce uhlevijo v karantenske bokse.
- Povprečno 36 % razstavljenih živali rejci prodajo, medtem ko jih 41 % zadržijo zase za nadaljnjo rejo.
- Največ rejcev sodeluje na društvenih razstavah (94,3 %), 68,6 % jih sodeluje na državnih razstavah, medtem ko na ostalih razstavah rejci nekoliko manj sodelujejo.

- Z delom matičarja je zadovoljnih 64 (93 %) rejcev, 5 (7 %) rejcev z delom matičarja ni zadovoljnih. Pri zadovoljstvu z ocenami živali (ocena zadovoljstva 1-5) so rejci podelili največ štiric (39,9 % rejcev), 38 % rejcev je z oceno kuncev zelo zadovoljnih (ocena 5), 17,1 % rejcev je z oceno kar zadovoljnih (ocena 3), 5 % rejcev pa z ocenami ni zadovoljnih, saj so podelili oceni 1 in 2.
- Pri zadovoljstvu s sodniki so rejci na lestvici od 1 do 5 podelili največ štiric (53 %), 19 % jih je podelilo petico, 22 % trojko, medtem ko le 6 % rejcev ni najbolj zadovoljnih z delom sodnikov.

6 POVZETEK

Namen diplomskega dela je bil predstaviti vzrejo razstavnih pasemskih kuncev. S pomočjo anketnega vprašalnika smo pridobili statistične podatke o pasmah v Sloveniji, kako in na kakšen način jih rejci vzrejajo, katere metode uporabljajo pri vzreji, pridobili pa smo tudi različna mnenja rejcev o samem razstavljanju v Sloveniji. Pripravili smo anketne vprašalnike, ki smo jih razdelili na razstavah po celi Sloveniji v letu 2012. Za obdelavo podatkov smo uporabili program Microsoft Excel.

S pomočjo 70 anketnih vprašalnikov smo med anketiranci ugotovili, da je v Sloveniji najbolj zastopana pasma ovnač, ki jo redi 30 % rejcev, sledi ji pasma orjak, saj jo redi 20 % rejcev, na tretjem mestu je pasma orjaški lisec s 15,7 % rejcev. Ostale pasme rejci redijo v manjšem deležu. Pri porazdelitvi pasem v skupine so med rejci najbolj zastopane srednje pasme (55,7 % rejcev), sledijo jim orjaške pasme (54,3 % rejcev), najmanj se v reji pojavljajo pasme s specifičnim krznom (20 % rejcev). Največ rejcev (30 %) redi eno pasmo kuncev, 10 % rejcev redi celo 6 pasem.

Velika večina redi kunce v lesenih kunčnikih, le redki v mrežastih kletkah. Da bi rejci vzredili razstavne kunce, jih največ začne pripuščati meseca decembra (35,8 %) in januarja (25,3 %), le en rejec pripušča samice v poletnih mesecih. Samice kotijo v povprečju 2- ali 3-krat letno. Mladiče rejci odstavijo po drugem mesecu starosti. Iz boksa vzame kunko 41,8 % rejcev, 58,2 % rejcev mladiče premesti v nov kunčnik. Plemenske samce in samice rejec v povprečju zamenja vsake tri leta. Samica v povprečju skoti 7 mladičev, od tega jih 6 vzredi. Rejci se srečujejo s poginom, ki je v povprečju 6,1 %. Večina rejcev (78,3 %) v reji uporablja preventivne metode za zaščito pred boleznimi.

Odbira in osamitev kuncev za razstavo se pri rejcih začne pri tretjem mesecu starosti. Rejci so pri odbiri pozorni na vse pasemske lastnosti, le da je največ rejcem bolj pomembna oblika glave ter telesna masa kunca. Napaka »podbradek« delajo rejcem največ preglavic, nanjo je zelo pozornih kar 88,6 % rejcev, 65,7 % rejcev pa je nekoliko bolj pozornih tudi na napake v skeletu. Napake rejci najpogosteje odpravljajo s strogo selekcijo kuncev in nabavo novih živali. Za osvežitev reje 63,8 % rejcev najpogosteje kupi samca, 11,6 % rejcev kupi samico, 24,6 % rejcev kupuje oba spola. Največ rejcev (55,9 %) kupuje živali na razstavah, le 13 % rejcev kupuje živali na sejmih. Rejci so pri nakupu najbolj pozorni na pasemski videz živali.

Največ (37,3 %) rejcev razstavlja kunce pri starosti 12 mesecev. Z nego kunca pred razstavo največ (31,2 %) rejcev začne 2 meseca prej, 51,5 % rejcev nato živali tudi enkrat tedensko neguje. Povprečno 36 % razstavljenih živali rejci prodajo, 41 % živali zadržijo zase. Večina rejcev (94,3 %) sodeluje na društvenih razstavah, 68,6 % jih sodeluje na državnih razstavah. Redki sodelujejo na ostalih razstavah. Z delom matičarjev je zadovoljnih 93 % rejcev, največ rejcev (39,9 %) je s sodniškimi ocenami svojih kuncev precej zadovoljnih (ocena 4), ravno tako je največ (53 %) rejcev precej zadovoljnih z delom sodnikov (ocena 4).

7 VIRI

- Ambrožič D. 2001. Mini zajčki. *Moj mali svet*, 33, 9: 55
- Angora blanc aux yeux rouges. 2013. Cuniculture.
<http://www.cuniculture.info/Docs/Phototheque/Photorace10g.htm#rac> (5. feb. 2013)
- Arko S. 1964. Reja kuncev. Ljubljana, Mladinska knjiga: 166 str.
- Barát E. 1989. Kunci. Koper, Založba lipa: 141 str.
- Drakulič V. 1984. Kuničarstvo. Beograd, Privredno finacijski vodič: 135 str.
- Grün P. 2002. Reja kuncev. Ljubljana, Kmečki glas: 134 str.
- Jurgec J., Žumer A. 1982. Slovenski vzornik pasemskih kuncev. Kranj, Društvo gojiteljev malih živali: 70 str.
- Klinar T. 1997. Kunec na razstavi in priprave nanjo. *Moj mali svet*, 29, 10: 59
- Klinar T. 2002a. Kunčje kletke. *Moj mali svet*, 34, 10: 66
- Klinar T. 2002b. Kunčje kletke (2). *Moj mali svet*, 34, 11: 55
- Klinar T. 2002c. Razstava. *Moj mali svet*, 34, 3: 52-53
- Klinar T. 2004. Nakup kunca na razstavi. *Moj mali svet*, 36, 8: 54
- Klinar T. 2012a. Evropski vzornik 2012. *Gojitelj*, 20: 6 – 7
- Klinar T. 2012b. Ocenjevanje kožuha pri pasemskih kuncih. *Gojitelj*, 20: 8 –10
- Klinar T. 2012c. Pasemski kunci. Kranj, Narava d. o. o.: 264 str.
- Klinar T., Žumer A. 1997. Kunec na razstavi in priprave nanjo (2). *Moj mali svet*, 29, 11: 30 – 31
- Klinar T., Benedik K., Ernestl M. 2004. Slovenski vzornik pasemskih kuncev 2004. Jesenice, Slovenska zveza društev gojiteljev pasemskih malih živali – Sekcija za kunčerejo. Društvo gojiteljev malih živali: 345 str.
- Kryštufek B. 1984. Gojitev malih živali. Ljubljana, Kmečki glas: 60 str.

Lapin Satin Rouge (Doré). 2013. Kaninchen zuchten.

<http://kaninchenzucht.de/rassen/index.php?rasse=sa> (5.feb. 2013)

Lohkaninchen. 2013. Kleintierzuchtverein.

<http://www.kleintierzuchtverein-malmsheim.de/de/frei/lohkaninchen/> (5. feb. 2013)

Meister D. 2012. Europa Standard 2012. Munchberg, Europaverband - Sparte Kaninchen zucht: 1 zvezek

Omrčen S. 1995. Kuničarstvo. Zagreb, Nakladni zavod Globus: 117 str.

Orson M. 2008. Ljubiteljske reje kuncev v Sloveniji. Diplomaska naloga. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko: 65 str.

Račnik J. 2003. Ko kunčica postane mama. Moj mali svet, 35, 7: 56

Rex black. 2013. Foxy rabbits.

<http://www.foxyrabbits.eu/teadmistepagas/soovitused/euroopa-standard-uulikutele/rekskuulikute-varvused/?lang=en> (5. feb. 2013)

Scholaut W., Lange K. 1985. Kunčereja. Ljubljana, ČZP Kmečki glas: 70 str.

Sekcija za kunčerejo. 2013. Slovenska zveza društev gojiteljev pasemskih malih živali.

<http://male-zivali.primej.com/index.php?id=6> (8. feb. 2013)

Tetoviranje pasemskih kuncev. 2013. Slovenska zveza društev gojiteljev pasemskih malih živali.

<http://male-zivali.primej.com/index.php?id=47#98> (8. feb. 2013)

Višnar M., Železnik E., Ostrožnik S. 1984. Intenzivna reja kuncev. Ljubljana, Merx – Celje, Emona inženiring Ljubljana: 75 str.

Žumer A. 1988. Kunci. Ljubljana, Kmečki glas: 84 str.

Žumer A. 1991a. Razstava kuncev. Moj mali svet, 23, 5: 17

Žumer A. 1991b. Prenašanje kuncev. Moj mali svet, 23, 4: 18

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici v. p. mag. Ajdi KERMAUNER za strokovno pomoč, nasvete in vodenje pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi recenzentu doc. dr. Dušanu TERČIČU za strokovni pregled diplomske naloge ter predsedniku komisije doc. dr. Silvestru ŽGURU.

Za vso strokovno pomoč, nasvete in pomoč pri zbiranju anketnih vprašalnikov se zahvaljujem g. Tomažu Klinarju ter gospe Alenki Pečnik Kranjec za vsestransko pomoč pri nastajanju diplomske naloge.

Zahvala gre tudi g. Urošu Daničiču za vso posredovano gradivo ter slike, ravno tako g. Stanku Molanu ter g. Antonu Ureku.

Zahvala gre vsem rejcem, ki so izpolnili anketni vprašalnik in mi poleg tega tudi svetovali.

Zahvaljujem se svoji Mateji za nasvete, pomoč in spodbudo med nastajanjem diplomskega dela.

Zahvala gre tudi mojim staršem, ki so mi omogočili študij, starim staršem, bratu ter sestri, ki so me tekom študija spodbujali in vlivali novih moči.

Najlepša hvala vsem.

PRILOGE

Priloga A

Anketni vprašalnik o reji, selekciji in razstavah razstavnih pasemskih kuncev

Spoštovani!

Pred vami je vprašalnik, katerega namen je ugotoviti različne rejske metode pri vzreji razstavnih pasemskih kuncev. Podatke bom uporabil izključno v mojem diplomskem delu na Biotehniški fakulteti, Oddelku za zootehniko. Posebej poudarjam, da identiteta posameznega rejca ne bo razvidna.

Prosim vas, da odgovore ustrezno dopolnite ali obkrožite. Če ste rejec, ki redi več pasem, na vprašanja odgovarjajte za vsako pasmo posebej, kjer se vam to zdi smiselno.

I. Podatki o rejcu

Ime in priimek: _____

Naslov bivanja: _____ Matično društvo: _____

Tel. številka: _____ Starost rejca: _____

II. Reja pasemskih kuncev

1. V razpredelnico vpišite pasme, ki jih gojite, ter barvo, skupno število kuncev, število plemenskih samic in samcev ter način reje.

PASMA	BARVA	SKUPNO ŠTEVILO ŽIVALI	ŠTEVILO PLEMENSKIH SAMIC	ŠTEVILO PLEMENSKIH SAMCEV	NAČIN REJE (mrežaste, lesene kletke; talna reja ali kombinirano)

2. Kdaj začnete pripuščati samice z namenom, da skotijo mladiče, ki jih boste vzredili za razstavne kunce? _____

3. Koliko gnezd na leto vam skoti ena samica? _____

4. Pri kateri starosti odstavljate mladiče? _____

- ### III. Odbira in selekcija razstavnih kuncev

15. V tabeli označite, katerim lastnostim kuncev posameznih pasem dajete poudarek oz. na kaj ste bolj pozorni pri odbiri ali selekciji (vsako posamezno lastnost označite od 1 – najmanj pozoren do 5 – najbolj pozoren).

[illegible]

16. Spodaj so našteje napake, ki se pojavljajo pri kuncih. Prosim, če obkrožite, na katere napake ste najbolj pozorni:

- a) napake v skeletu,
- b) napake v telesnih razmerjih,
- c) strm hrbet,
- d) povešen hrbet,
- e) poševen rep,
- f) anomalije zob,
- g) viseči uhlji (izjema ovnač),
- h) viseča moda,
- i) podbradek,
- j) drugo:_____.

17. Naštejte, s katerimi napakami pri vzreji se najpogosteje srečujete _____,
in kako oziroma na kakšen način izboljšujete oz. popravljate takšne napake _____.

18. Kateri spol živali pogosteje nabavite, da bi izboljšali genske lastnosti ali osvežili kri? (možna sta oba odgovora)

M

Ž

19. Koliko živali ste nabavili v lanski sezoni? _____ samic, _____ samcev

20. Kje najpogosteje kupujete živali (možnih več odgovorov)?

- a) pri rejcih na domu
- b) na razstavah
- c) na sejnih
- d) drugo:_____.

21. Na kaj ste najbolj pozorni pri nakupu živali (možnih več odgovorov):

- a) zdravstveno stanje
- b) cena
- c) konstitucija, pasemski vzgled
- d) ocena na razstavah
- e) drugo:_____.

IV. Razstava kuncev

22. Koliko let oz. koliko sezon že razstavljate kunce na razstavah?_____

23. Povprečna starost kuncev, ki jih razstavljate:_____

24. Koliko živali ste razstavljali v lanski sezoni? _____ samcev, _____ samic

25. Kdaj začnete z nego kunca za razstavo: _____

26. Kako pogosto negujete živali: _____

27. Kako transportirate žival do razstave (primer: škatle, zaboji ...) _____

28. Kako poskrbite za živali, ki se vrnejo z razstave (karantena, kakšni dodatki vitaminov ...)? _____

29. Kolikšen delež razstavljenih kuncev namenite prodaji (približno v %, lahko odgovorite za lansko sezono)? _____

30. Kolikšen delež razstavljenih kuncev obdržite zase in jih uporabljate za nadaljnji razplod in selekcijo? _____

31. Na katerih vrstah razstav sodelujete? _____

32. Ali ste zadovoljni z delom matičarja v društvu? DA NE

33. Če ste v prejšnjem vprašanju odgovorili z NE, kaj je za vas najbolj problematično? _____

34. Ali ste zadovoljni z oceno vaših živali na razstavah? Če redite različne pasme kuncev, lahko označite za vsako pasmo posebej. (Ocenite in obkrožite od 1 – nezadostno do 5 – odlično, izberete lahko le eno oceno):

Pasma	Ocena:
_____	1 2 3 4 5
_____	1 2 3 4 5
_____	1 2 3 4 5
_____	1 2 3 4 5
_____	1 2 3 4 5

35. Ocenite delo sodnikov na razstavah. (Ocenite in obkrožite od 1 – nezadostno do 5 – odlično, izberete lahko le eno oceno):

Ocena: 1 2 3 4 5

36. Če bi bilo v vaši moči, kaj bi spremenili na razstavah? _____

Hvala za sodelovanje. Želim vam veliko uspeha pri reji in dobrih rezultatov na razstavah!

MIRAN KRAMAR

Priloga B
Čas pripusta

	Mesec pripusta											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Št. rejcev	17	4	3	0	0	0	0	1	0	3	15	24
Delež (%)	25,3	6	4,5	0	0	0	0	1,5	0	4,5	22,4	35,8

Priloga C
Pomembnost lastnosti kuncev pri odbiri

(ocene od 1-5; 1 najmanj pomembno, 5 najbolj pomembno)

ocena	Število rejcev					Delež rejcev (%)				
	TM	barva/lise	krzno	glava	dolžina ušes	TM	barva/lise	krzno	glava	dolžina ušes
1	9	19	9	5	21	5,9	13,5	5,8	3,2	13,9
2	7	11	13	14	13	4,6	7,8	8,4	9,1	8,6
3	12	6	33	24	22	7,8	4,3	21,3	15,6	14,6
4	43	35	42	30	35	28,1	24,8	27,1	19,5	23,2
5	82	70	58	81	60	53,6	49,6	37,4	52,6	39,74

Priloga D
Starost kunca ob razstavljanju

	Starost kunca (meseci)									
	6	7	8	9	10	11	12	13,5	14	24
Št. rejcev	1	1	19	9	6	2	25	1	1	2
Delež	1,5	1,5	28,4	13,4	8,9	3	37,3	1,5	1,5	3

Priloga E
Zadovoljstvo z delom matičarja

	Delo matičarja	
	nezadovoljni	zadovoljni
Št. rejcev	5	64
Delež rejcev (%)	7	93

Priloga F
Zadovoljstvo z oceno kuncev in delom sodnikov

(ocene 1-5; 1- nezadovoljni; 5- zelo zadovoljni)

	Zadovoljstvo z oceno kuncev					Zadovoljstvo z delom sodnikov				
Ocena	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Št. rejcev	4	4	27	63	60	2	2	15	36	13
Delež rejcev (%)	2,5	2,5	17,1	39,9	38	3	3	22	53	19